

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

магістра

на тему «**ТЕХНОЛОГІЯ НАВЧАННЯ ДІТЕЙ З РОЗЛАДАМИ
АУТИЧНОГО СПЕКТРУ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ**»

Виконала: студентка 2 курсу, групи 8.0312-з
спеціальності 013 «Початкова освіта»
освітньо-професійної програми «Початкова освіта»
Л. В. Лі

Керівник: доцент кафедри дошкільної та початкової
освіти, к. пед. н., доцент _____ О. В. Гузенко

Рецензент доцент кафедри дошкільної та початкової
освіти, канд. пед. наук, доцент _____
О. О. Самсонова

Запоріжжя

2023

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет соціальної педагогіки та психології
Кафедра дошкільної та початкової освіти
Рівень вищої освіти магістерський
Спеціальність 013 «Початкова освіта»
Освітньо-професійна програма «Початкова освіта»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____

« ____ » _____ 2023 р.

**ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ**

Лі Людмилі Вікторівні

1. Тема роботи: «Технологія навчання дітей з розладами аутичного спектру в умовах дистанційного навчання»

керівник роботи Гузенко О. В. к. пед. н., доцент кафедри дошкільної та початкової освіти

затверджена наказом ЗНУ від «26» вересня 2023 року № 1505-с

2. Строк подання студентом роботи: _____

3. Вихідні дані до роботи: матеріали педагогічної практики, курсових робіт

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): визначити та обґрунтувати теоретичні основи навчання дітей з розладами аутичного спектру в умовах дистанційного навчання; описати методiku дослідження проблеми навчання дітей з розладами аутичного спектру в умовах дистанційного навчання; розробити та методично обґрунтувати технологію навчання дітей з розладами аутичного спектру в умовах дистанційного навчання.

5. Перелік графічного матеріалу: 16 рисунків

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали консультанта	Підпис, дата	
		Завдання Видав	Завдання прийняв
Вступ	Гузенко О. В.	02.10.22 р. 	02.10.22 р.
Розділ 1	Гузенко О. В.	04.11.22 р. 	04.11.22 р.
Розділ 2	Гузенко О. В.	23.03.23 р. 	23.03.23 р.
Висновки	Гузенко О. В.	08.09.23 р. 	08.09.23 р.

7. Дата видачі завдання: _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ п/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Збір та систематизація матеріалу	листопад	виконано
2	Написання вступу	грудень	виконано
3	Робота над першим розділом	січень-квітень	виконано
4	Робота над другим розділом	травень-вересень	виконано
5	Написання висновків	вересень	виконано
6	Оформлення додатку	жовтень	виконано
7	Оформлення роботи, рецензування	листопад	виконано
8	Захист	грудень	

Студентка _____ Лі Л. В.

Керівник роботи _____ Гузенко О. В.

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота: 60 с., 61 джерело, 16 рисунків, 2 додатки.

Мета роботи: теоретично обґрунтувати технологію навчання дітей з розладами аутичного спектру в умовах дистанційного навчання та розробити рекомендації для батьків та вчителів.

Об'єкт дослідження: процес освіти дітей з розладами аутичного спектру в умовах дистанційного навчання.

Предмет дослідження: технологія навчання дітей з розладами аутичного спектру в умовах дистанційного навчання.

Методи дослідження: теоретичні: аналіз і узагальнення теоретичних джерел з теми дослідження; емпіричні: анкетування для батьків та вчителів щодо організації дистанційного навчання дітей з РАС; спостереження за віддаленим навчанням.

Теоретичне значення роботи полягає у комплексному розгляді проблеми навчання дітей з розладами аутичного спектру в умовах дистанційного навчання, визначенні основних позитивних та негативних складових цього педагогічного явища та розробки оптимальної технології, застосовуємої на уроках різних навчальних галузей.

Практичне значення полягає у можливості використання технології навчання дітей з розладами аутичного спектру в умовах дистанційного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах, закладах спеціальної освіти, дитячих центрах та центрах надання соціальних послуг.

РОЗЛАДИ АУТИЧНОГО СПЕКТРУ, ДІТИ З РОЗЛАДАМИ АУТИЧНОГО СПЕКТРУ, ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ, ТЕХНОЛОГІЯ НАВЧАННЯ ДІТЕЙ З РАС

SUMMARY

Li L.V. The Technology of Teaching Children with Autism Spectrum Disorders in the Conditions of Distance Learning.

The qualification work consists of an introduction, 2 parts, findings, a list of references (61 items).

In today's world, engulfed by the digital revolution and changes in the education system, the relevance of teaching children with autism spectrum disorders (ASD) in the conditions of distance learning is becoming an important issue. Autistic spectrum disorders, which include autism and other spectrum disorders, can significantly complicate the process of learning and socialization of children. In connection with the COVID-19 pandemic, quarantine restrictions, and after that, the introduction of martial law, many schools switched to distance learning, which presented teachers, parents and specialists with new challenges in the education of children with ASD.

The task of teaching children with autism spectrum disorders (ASD) has always been difficult, but the conditions of life in wartime make this process even more difficult and important. Distance learning presents many challenges for all students, but for children with ASD, these challenges can be especially difficult because of their specific needs and limitations.

The aim of the study is to theoretically substantiate the technology of teaching children with autism spectrum disorders in the context of distance learning and develop recommendations for parents and teachers.

The research tasks:

- 1) To determine and substantiate the theoretical foundations of teaching children with autism spectrum disorders in the conditions of distance learning
- 2) Describe the methodology of studying the problem of teaching children with autism spectrum disorders in the conditions of distance learning.
- 3) Develop and methodically justify the technology of teaching children with autism spectrum disorders in distance learning conditions..

4) Develop recommendations for parents and teachers of children with ASD regarding distance learning.

The object of the study: the process of education of children with autism spectrum disorders in the conditions of distance learning.

The subject of the study: the technology of teaching children with autism spectrum disorders in the conditions of distance learning.

Part 1 “Theoretical foundations of teaching children with autism spectrum disorders in distance learning conditions” the essence and content of the concepts of “autistic spectrum disorders”, “children with autism spectrum disorders” and “distance learning” were revealed, the peculiarities of the education of children with autism spectrum disorders in the conditions of distance learning were considered, and the domestic and foreign experience of distance education of children with autism spectrum disorders was analyzed.

Part 2 “Study of the problem of teaching children with autism spectrum disorders in the conditions of distance learning” considers the methodology of studying the problem of teaching children with autism spectrum disorders in the conditions of distance learning, includes the development of the technology of teaching children with autism spectrum disorders in the conditions of distance learning and recommendations for parents and teachers of children with ethnic minorities regarding distance learning.

The results of the research can be used as an alternative technology for teaching children with autism spectrum disorders in the conditions of distance learning in general educational institutions, special education institutions, children’s centers and centers for the provision of social services.

Key words: autism spectrum disorders (asd), children with autism spectrum disorders, distance learning, distance learning technology for children with autism spectrum disorders

ЗМІСТ

Вступ.....	8
Розділ 1. Теоретичні основи навчання дітей з розладами аутичного спектру в умовах дистанційного навчання.....	12
1.1. Сутність та зміст основних понять дослідження.....	12
1.2. Особливості навчання дітей з розладами аутичного спектру в умовах дистанційного навчання.....	30
1.3. Вітчизняній та зарубіжний досвід навчання дітей з розладами аутичного спектру в умовах дистанційного навчання	37
Розділ 2. Дослідження проблеми навчання дітей з розладами аутичного спектру в умовах дистанційного навчання.....	42
2.1. Методика дослідження проблеми навчання дітей з розладами аутичного спектру в умовах дистанційного навчання	42
2.2. Технологія навчання дітей з розладами аутичного спектру в умовах дистанційного навчання	53
2.3. Рекомендації щодо організації дистанційного навчання дітей з РАС для батьків та вчителів	58
Висновки.....	61
Список використаних джерел.....	64
Додатки.....	70

ВСТУП

У сучасному світі, охопленому цифровою революцією та змінами у системі освіти, актуальність навчання дітей з розладами аутичного спектру (РАС) в умовах дистанційного навчання стає важливою проблемою. Розлади аутичного спектру, які включають аутизм і інші спектральні розлади, можуть значно ускладнити процес навчання і соціалізації дітей. У зв'язку з пандемією COVID-19, карантинними обмеженнями, а після цього і введенням воєнного стану, багато шкіл перейшли на дистанційне навчання, що поставило перед вчителями, батьками і спеціалістами нові виклики у навчанні дітей з РАС.

Завдання навчання дітей з розладами аутичного спектру (РАС) завжди було складним, але умови життя в воєнний час роблять цей процес ще більш складним і важливим. Дистанційне навчання принесло багато викликів для всіх учнів, але для дітей з РАС ці виклики можуть бути особливо важкими через їхні специфічні потреби та обмеження.

Перш за все, важливо зазначити, що кожна дитина з РАС унікальна, і її потреби можуть суттєво відрізнятись. Для деяких дітей дистанційне навчання може бути вигідним, оскільки воно надає можливість працювати в зручному для них середовищі та регулювати темп навчання.

Діти з РАС мають різні рівні функціонування та потреби. Для багатьох з них необхідний індивідуалізований підхід до навчання, який враховує їхні особливості та можливості. Дистанційне навчання може ускладнити забезпечення такого індивідуалізованого підходу, оскільки вчителі не завжди можуть бути настільки близькими, щоб виявити та відповідати на потреби кожного учня. Але для дітей з РАС може бути необхідним надання різних видів підтримки, таких як логопедична терапія, робота зі спеціалізованими педагогами, або терапія з використанням методу Applied Behavior Analysis (АВА). Дистанційне навчання може допомогти забезпечити ці послуги в онлайн-форматі.

Для дітей з РАС розвиток соціальних навичок є однією з головних мет діагностики та терапії. Дистанційне навчання може обмежити можливості дітей для взаємодії з однолітками та вчителями. Вони можуть втратити можливість навчатися спілкуванню, спільній грі та вирішенню конфліктів, які важливі для їхнього розвитку.

Багато дітей з РАС користуються структурою та рутинами для підтримки свого функціонування. Дистанційне навчання може порушити звичну рутину та створити невизначеність, що може бути страшним для цих дітей. Важливо забезпечити стабільність та передбачуваність в навчанні на віддалі. З іншої сторони, дистанційне навчання може надавати дітям з РАС можливість розвивати навички саморегуляції, оскільки вони повинні вчитися працювати над завданнями і планувати свій час самостійно.

Нормативно-правове регулювання проблеми навчання дітей з розладами аутичного спектру в умовах дистанційного навчання відбувається багатьма міжнародними та державними документами. До міжнародної нормативно-правової бази належать Загальна Конвенція про права дитини ООН (CRC) (1989 р.), Конвенція про права дитини з інвалідністю (CRC/CRPD) (2014 р.), Конвенція ООН про права інвалідів (CRPD) (2006 р.), Стандартні правила ООН про рівність можливостей для інвалідів (Standard Rules on the Equalization of Opportunities for Persons with Disabilities) (1993 р.), Рамкова конвенція ЮНЕСКО про боротьбу з дискримінацією в освіті (1960 р.), Декларація Саламанка (1994 рік), Стратегія «Освіта для всіх» (Education for All) (1990 р.) та інші. До державних регулюючих документів відносять Конституцію України, Закон України «Про освіту», Концепцію розвитку інклюзивної освіти в Україні, Методичні рекомендації щодо навчання дітей з РАС та іншими особливими потребами та інші [17; 18; 16; 19; 14; 24; 26].

Дослідження розладів аутичного спектру (РАС) є активною галуззю наукових досліджень, і багато вчених присвятили свою кар'єру вивченню цих розладів. Американський психіатр Лео Каннер є одним із перших, хто описав РАС як окремий розлад у 1943 році. Він провів піонерські дослідження у цій

галузі. Темпл Грандін – американська вчена з РАС, яка стала видатною фігурою у вивченні РАС та спеціалістом у галузі зоотехніки. Вона також вона написала книги та виступила з лекціями про свій досвід життя з РАС. Австрійський педіатр Ханс Аспергер був іншою ключовою фігурою, яка внесла важливий вклад у розуміння РАС, зокрема синдрому Аспергера. Кетрін Лорд є відомою американською клінічною психологинею і дослідницею РАС, яка розробила інструменти для діагностики РАС, такі як ADOS (Autism Diagnostic Observation Schedule) [59; 61].

Найвідомішим українським дослідником цієї проблеми є доктор педагогічних наук Тарасун В.В., що створив «Концепцію розвитку, навчання і соціалізації дітей з аутизмом» (2004 р.), в якій висвітлено сучасні погляди на природу аутизму; розкрито зміст його теоретичних концептуальних моделей, охарактеризовано особливості прояву клінічної картини і психологічної структури асинхронного типу затримки розвитку. Запропоновано авторський підхід до вирішення проблеми навчання, розвитку і соціалізації дітей з аутизмом та представлено комплексну психолого- педагогічну модель допомоги дітям з аутизмом. Також проблему розглядали Т. Скрипник, І. Мойсеєнко, К. Островська та інші [50; 51; 52; 43; 44; 45; 46; 25; 28; 29; 30; 31; 32; 33; 34; 35].

Актуальність дослідження навчання дітей з РАС в умовах дистанційного навчання полягає в необхідності забезпечення доступу до якісної освіти, враховуючи їхні особливості та потреби. Це вимагає зусиль вчителів, батьків, адміністрації шкіл та суспільства загалом, щоб забезпечити, що ці діти можуть досягти успіху в навчанні та розвитку, навіть у складних умовах дистанційного навчання та воєнного стану.

Мета роботи: теоретично обґрунтувати технологію навчання дітей з розладами аутичного спектру в умовах дистанційного навчання та розробити рекомендації для батьків та вчителів.

Завдання :

1. Визначити та обґрунтувати теоретичні основи навчання дітей з розладами аутичного спектру в умовах дистанційного навчання

2. Описати методику дослідження проблеми навчання дітей з розладами аутичного спектру в умовах дистанційного навчання.

3. Обґрунтувати технологію навчання дітей з розладами аутичного спектру в умовах дистанційного навчання.

4. Розробити рекомендації щодо організації дистанційного навчання дітей з РАС для батьків та вчителів.

Об'єкт дослідження: процес освіти дітей з розладами аутичного спектру в умовах дистанційного навчання.

Предмет дослідження: технологія навчання дітей з розладами аутичного спектру в умовах дистанційного навчання.

Методи дослідження:

- теоретичні:
- аналіз і узагальнення теоретичних джерел з теми дослідження;
- емпіричні:
- анкетування для батьків та вчителів щодо організації дистанційного навчання дітей з РАС;
- спостереження за віддаленим навчанням

Теоретичне значення роботи полягає у комплексному розгляді проблеми навчання дітей з розладами аутичного спектру в умовах дистанційного навчання, визначенні основних позитивних та негативних складових цього педагогічного явища та розробки оптимальної технології, застосовуємої на уроках різних навчальних галузей.

Практичне значення – використання технології навчання дітей з розладами аутичного спектру в умовах дистанційного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах, закладах спеціальної освіти, дитячих центрах та центрах надання соціальних послуг.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ НАВЧАННЯ ДІТЕЙ З РОЗЛАДАМИ АУТИЧНОГО СПЕКТРУ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

1.1. Сутність та зміст основних понять дослідження

Розлади аутичного спектру (РАС) – це група розладів нейророзвитку, які включають в себе різні ступені важкості і симптоми. Дитина з РАС може виявляти різні особливості і потреби, індивідуальні для кожного випадку. Важливо розуміти, що кожна дитина з РАС унікальна і вимагає індивідуального підходу до підтримки та догляду [28].

Причини та фактори ризику розладів аутичного спектру (РАС) досліджуються, і їх точна природа ще не повністю зрозуміла. Однак вчені виявили кілька можливих факторів, які можуть грати роль у розвитку РАС. Важливо відзначити, що ці фактори можуть взаємодіяти між собою, і розвиток РАС є складним процесом.

На сьогодні в аутології, по-перше, визнається, що у кожної дитини перебіг дитячого аутизму та близьких до нього станів може набувати індивідуального характеру:

- від регредієнтного (поступового покращення стану дитини);
- до хвилеподібного (з періодичними повтореннями аутичного загострення);
- і до прогрідієнтного (несприятливого типу перебігу) [50].

Проте, як вже зазначалося, не залежно від стану аутичного розладу як основні діагностичні критерії аутизму виділяють триади поведінкових порушень. Це:

- порушення в сфері соціальних відносин і соціального регулювання (труднощі у використанні різних форм невербальної поведінки – зорового контакту, міміки, пози і жесту);

- розлади в комунікативній сфері (стереотипність, відсутність або затримка експресивного мовлення і значні порушення імпресивного мовлення; не використання засобів невербального мовлення, відсутність потреби в колективній ігровій діяльності);

- обмеженість патернів поведінки, інтересів і видів занять (повторювальний репертуар поведінки – ритуальність, одноманітність, «зацикленість», обмеженість, постійність інтересу до певних предметів чи деталей) [51].

Рівні пояснення виникнення розладів аутичного спектру:

1. Етіологічний (базальний) рівень пояснення аутизму:

Перший рівень пояснення аутизму – етіологія (найосновніший рівень) – стосується генетичних факторів і, можливо, факторів навколишнього середовища, що викликають аутизм. В даний час основним етіологічним фактором вважається генетичний, тобто органічний фактор пошкодження центральної нервової системи, який може бути основним або додатковим етіологічним фактором в меншій частині випадків. Що стосується патологічного фактора ЦНС, то причиною РАС є діагностоване захворювання і, по суті, пошкодження головного мозку (нейрофіброматоз, синдром ламкої X-хромосоми, грудкуватий склероз, фенілкетонурія) [51].

Встановлено, що діти і дорослі з РАС мають «атиповий» мозок, який в особливий спосіб сприймає і обробляє інформацію, зокрема соціальну. Власне цим пояснюються їхні труднощі в соціальній взаємодії та спілкуванні з іншими людьми.

Вчені вважають, що багато співробітників, які володіють тонкими аналітичними здібностями, необхідними для успішного ведення бізнесу в сфері високих технологій і які при цьому дещо відсторонені від суспільства, якщо самі і не є носіями аутизму в його класичному вигляді, то щонайменше мають кілька генів, здатних розвинути це порушення в дітей [51].

Крім того, сучасні дослідження, як і досвід, переконують в тому, що аутисти, яких постійно підтримують інші люди, фізично і психічно розвиваються

краще, ніж ті, хто позбавлений соціальної підтримки. Однак і сама підтримка зумовлена та забезпечується не тільки виключно оточенням. Базуючись на висновках генетичних досліджень, робиться попереднє припущення про те, що спадковість аутичних осіб є менш сприятливою і робить їх менш вмілими в пошуку соціальної підтримки. Тож не лише умови оточення, а й спадковість визначає те, що люди, зокрема і з аутизмом, отримують меншу соціальну підтримку.

Вчені вважають, що багато співробітників, які володіють тонкими аналітичними навичками, необхідними для успішної роботи у сфері високих технологій, і які дещо відірвані від суспільства, володіють певними генами, які, якщо вони не є носіями аутизму в його класичній формі, можуть, принаймні, розвинути цей розлад у дітей. Крім того, сучасні дослідження і досвід показали, що люди з аутизмом, які постійно підтримуються іншими, фізично і розумово краще, ніж ті, хто позбавлений соціальної підтримки, але сама підтримка обумовлена, а не надається тільки в навколишньому середовищі. Грунтуючись на результатах генетичних досліджень, було зроблено попереднє припущення, що спадковість аутичних людей менш сприятлива і менш здатна знайти соціальну підтримку. Таким чином, не тільки умови навколишнього середовища, але й спадковість визначають, що люди, включаючи людей з аутизмом, отримують соціальну підтримку [51].

В основному підтримується думка науковців про те, що аутизм – це не є хвороба, а це розлад розвитку, який пов'язаний з тим, що мозок дитини з генетичних причин по іншому обробляє (сприймає, запам'ятовує, програмує) емоційну і соціальну інформацію, що поступає.

2. Нейробіологічний рівень – рівень мозкових структур і процесів

Другий рівень пояснення аутизму – нейробіологічний (нейрональний) рівень аналізу аутизму. Нейробіологічні дослідження останніх років чітко вказують на те, що походження аутизму є результатом особливостей будови та функціонування головного мозку, причини яких багаточисельні й різні [51].

Це, по суті, пояснює широкий спектр порушень інтелектуального

розвитку, як за допомогою мовного, так і невербального спілкування, а також порушення здатності вступати в контакт з іншими. Ступінь цього розладу варіюється від соціально ізольованих дітей, що не говорять, з важкими розумовими вадами до людей з високим інтелектом і розвиненою мовою, але з дуже обмеженими інтересами і комунікативними навичками.

У той же час різні причини сходяться навколо загальноногоможливого нейробіологічного субстрату – порушення функцій і взаємодій певних структур мозку, які беруть участь в інтеграції і синтезі інформації, що надходить по різних сенсорних каналах, зокрема мовних і соціальних стимулів. У той же час це стосується областей мозку, відповідальних за регулювання загальної та соціальної поведінки[51].

Дані експериментальних досліджень, результати діяльності практикуючого лікаря, зусилля батьків та індивідуальні свідчення утичних людей допомагають скласти повну картину біопсихосоціальної реальності аутизму. Таким чином, формується правильне розуміння того, як організувати підтримку для забезпечення розвитку, самореалізації та соціальної інтеграції цих дітей, і, в кінцевому підсумку, з'ясування і роздуми про те, що порушено і що є нормальним в тканин аутичного мозку, може допомогти в створенні нових і спростування неадекватних гіпотез про аутичної дисфункції [51].

Грунтуючись на результатах порівняльного аналізу досліджень аутизму, проведених за допомогою патологоанатомічних методів і методів візуалізації (комп'ютерної томографії) сформульовано думку про те, що в якості мозкових механізмів можуть виступати багаторазові і розсіяні ушкодження мозкових структур та їхніх взаємозв'язків [51].

Отже, за результатами нейробіологічних досліджень «соціальна й емоційна сліпота», тобто дефіцит здатності розуміти інших, їхні почуття тощо, дефіцит уміння висловитися зрозуміло через брак мовленнєвих та комунікативних навичок для встановлення стосунків, відсутність контакту між дитиною і світом, фокусування на деталях, значна складність відчувати світ «цілісно», відчувати «повну картину» ситуації – все це призводить до

розгубленості дитини в широкому світі і звідси до її зацикленості, втечі в світ деталей, вузьких зацікавлень. У цьому світі все для неї є зрозумілим і передбачуваним, і в ньому аутист почувається більш впевнено і безпечно. Розуміння дорослими світу дитини з аутизмом стає саме тим фундаментом, на якому вибудовуються стосунки, яких вона так потребує, а саме: довіри і прийняття допомоги.

Нейропсихологічний рівень пояснення аутизму:

Третій рівень є нейропсихологічним, виступаючи посередником між мозком і поведінкою. На цьому рівні ми бачимо зв'язки між структурами мозку та психічними та поведінковими функціями, які вони опосередковують. Вважається, що нейропсихологічні моделі, що пояснюють аутизм, як правило, можуть дати єдине пояснення широкому спектру поведінкових реакцій та симптомів. Це, як правило, може здатися занадто незалежним і недоречним. Для цього в своїй структурі вони прагнуть відокремити «ослаблені» компоненти від компонентів, що знаходяться в арсеналі духу. Однак сьогодні, враховуючи результати, отримані в нейробіологічних дослідженнях, щоб переорієнтувати вивчення нейропсихологічних проявів аутизму, передбачається, що переосмислення пояснювальної моделі аутизму, такого роду переорієнтація, допомагає визначити зв'язок між нейронними механізмами і поведінкою. У розвитку такого складного типу аутизму [51].

До нейропсихологічних порушень соціоемоційної сфери при аутизмі відносять: порушення здатності програмувати і контролювати поведінку; переважне опрацювання соціально-емоційної інформації частинами, а не цілісно. Саме ці порушення зумовлюють поведінкові особливості аутиста; глибокі порушення соціальних і комунікативних здібностей.

4. Симптоматичний рівень пояснення аутизму:

Таким чином, як показує аналіз експериментальних матеріалів, отриманих як зарубіжними, так і вітчизняними вченими на різних рівнях визначення аутизму, основні симптоми (ознаки, симптоми) аутистичного спектру істотно відрізняються один від одного. У той же час було доведено, що всі люди з

аутизмом мають ці симптоми у сфері соціальної та емоційної взаємодії та стосунків. Розглянемо симптоми та причини аутизму.:

Ознаки основних симптомів аутизму можуть бути пов'язані з об'єднанням їх у відповідну групу (вербальне та невербальне спілкування, інтереси, емоції, соціальна поведінка тощо). Причини (на рівні симптоматичного пояснення аутизму), механізми виникнення та класифікація цього складного розладу розвитку [51].

Але перш ніж ми детально розглянемо симптоми аутичних розладів, ми зосередимося на проблемі необхідних і достатніх симптомів аутизму. Коли виникають проблеми, які основні поведінкові ознаки визначають цей розлад розвитку, і насправді основні симптоми, згадані раніше, сприймаються як адекватні, і їх наявність дозволяє поставити діагноз у дитини.

Однак також аналізуються ознаки варіантів, які можуть бути присутніми або відсутніми у дитини. Має бути достатньо поставити діагноз за основними симптомами і дати можливість відрізнити аутичні розлади від інших. Успіх дослідження природи та причин аутизму в поєднанні з результатами численних клінічних даних призвів до усунення симптомів, які присутні у деяких дітей з аутизмом, але не є ознаками аутизму.

Основні причини і фактори ризику РАС:

1. Генетичні фактори вважаються одними з головних причин розвитку РАС. Якщо у члена сім'ї вже є дитина з РАС, ризик розвитку цього розладу у інших членів сім'ї може бути вищим. Також було виявлено, що деякі конкретні гени можуть бути пов'язані з ризиком РАС.
2. Деякі фактори навколишнього середовища, такі як вірусні інфекції вагітних жінок, надмірний стрес під час вагітності, використання деяких ліків під час вагітності, можуть збільшувати ризик розвитку РАС у дитини.
3. Зміни у нейророзвитку (розвитку мозку) можуть відігравати роль у розвитку РАС. Вчені виявили аномалії у деяких структурах мозку дітей з РАС.
4. Деякі дослідження вказують на те, що деякі гормони, такі як окситоцин, можуть мати вплив на розвиток РАС і соціальну взаємодію.

5. Є свідчення, що деякі спадкові або вроджені мутації або хромосомні аномалії можуть збільшувати ризик РАС.

6. Вищий вік батьків може бути пов'язаний із збільшеним ризиком розвитку РАС у дитини.

7. Деякі медичні стани, такі як синдроми Фрагільного Х-хромосома, можуть супроводжуватися РАС або подібними симптомами [8].

Симптоми РАС можуть включати в себе:

- Проблеми з комунікацією. Деякі діти з РАС можуть мати обмежену мову або зовсім не розвивати її. Інші можуть використовувати нестандартні форми комунікації, такі як жести, міміка або альтернативні способи спілкування. Також є діти, що можуть розвивати мову, але вони можуть мати труднощі в розумінні і використанні мови в соціальних ситуаціях.

- Порушення з соціальною взаємодією. Діти з РАС можуть мати обмежену здатність до соціальної взаємодії. Вони можуть не розуміти невербальні сигнали, які використовуються в соціальних ситуаціях, такі як жести, міміка, контакт з очима і т. д. Спільна гра та ігри з іншими дітьми можуть бути важкими для дітей з РАС, і вони можуть виявляти обмежену зацікавленість у соціальних взаємодіях.

- Обмежений інтерес і стереотипні поведінкові патерни. Деякі діти можуть бути глибоко зацікавлені певними предметами або темами і витратити на них багато часу. Вони також можуть проявляти стереотипні дії або рухи. Наприклад, вони можуть ритуально повторювати деякі дії або об'єкти, такі як крутіння предметами або підкладання їх до обличчя.

- Проблеми зі сприйняттям інших. Діти з РАС можуть мати труднощі в розумінні соціальних ситуацій і емоцій інших людей. Вони можуть мати обмежену здатність до емпатії та співпереживання.

- Гіперчутливість або гіпосприйнятливність. Деякі діти можуть бути надто чутливими до звуків, світла, текстури або інших стимулів. Це може спричинити стрес і дискомфорт. В той час як інші можуть мати гіпосприйнятливність і не реагувати на деякі подразники, які інші вважають

неприємними [13].

Для дітей з РАС важливо забезпечити підтримку і допомогу, щоб допомогти їм розвиватися і адаптуватися в суспільстві. Індивідуальний підхід, спеціалізовані послуги, терапія і робота зі спеціалістами можуть бути корисними для дітей з РАС і їх сімей.

Загальний зміст поняття РАС полягає в тому, що це група розладів, які впливають на розвиток дитини в різних аспектах і вимагають індивідуального підходу до підтримки і лікування. Точний діагноз і план допомоги зазвичай встановлюються на основі специфічних симптомів і потреб конкретної дитини.

Розлади аутичного спектру (РАС) включають різні види розладів і розцінюються як спектральні, оскільки вони можуть виявляти різний ступінь важкості і різні симптоми у різних осіб. Основні види РАС включають такі:

- Аутизм (Аутичний розлад) – це найбільш загальний термін, який описує розлади аутичного спектру загалом. Діти з аутизмом можуть мати проблеми з комунікацією, соціальною взаємодією та різними стереотипними поведінковими патернами.

- Синдром Аспергера – підтип РАС, що характеризується найменшою важкістю інтеракційних проблем, але діти з синдромом Аспергера можуть мати обмежені інтереси та нестандартні способи спілкування.

- Дитячий дезінтегративний розлад – розлад виявляється втратою раніше набутих навичок та вмінь, які були нормальними для дитини, і відзначається різким відступом у розвитку.

- Реттовий синдром в основному впливає на дівчат, і він характеризується важкими порушеннями розвитку, руховими проблемами та стереотипними рухами рук.

- Атіпічний аутизм – термін, що використовують для опису РАС, які не вписуються в інші підтипи, або для тих, у кого симптоми менш виражені [32].

Для допомоги у розвитку навичок, адаптації до навколишнього світу та поліпшення якості життя для дітей з розладами аутичного спектру (РАС) зазвичай використовують терапію. Терапія РАС може бути індивідуальною або

груповою і включати різні методи і підходи:

- Педагогічна терапія (АВА - Applied Behavior Analysis) – це один з найефективніших методів терапії РАС, який базується на навчанні через позитивне підсилення та структуровану програму. Він спрямований на розвиток важливих навичок, таких як мова, соціальна взаємодія та самообслуговування.

- Терапія мови і мовлення. Для дітей з РАС важливий розвиток мови та мовлення. Логопедична терапія спрямована на поліпшення мовних навичок, а також на навчання ефективній комунікації, включаючи альтернативні методи спілкування, такі як жести або комунікатори.

- Соціальна навчаність – це форма терапії спрямована на поліпшення навичок соціальної взаємодії та спілкування. Діти вчать розпізнавати емоції, розвивати емпатію, участь у гральних ситуаціях та навчатися спільно працювати з іншими дітьми.

- Терапія поведінки спрямована на розвиток адекватної поведінки та зменшення стереотипних та агресивних вчинків.

- Сенсорна інтеграція. Для дітей з РАС можуть бути корисні сенсорні інтеграційні терапії, які допомагають дитині впоратися з гіперчутливістю або гіпосприйнятливостю до зовнішніх стимулів.

- Спеціалізовані терапії. Деякі діти можуть також отримувати спеціалізовані терапії, такі як музикотерапія, мистецька терапія або терапія іграми.

- Підтримка сім'ї. Родини дітей з РАС також можуть отримувати психологічну та емоційну підтримку, а також навчання, як краще розуміти і працювати зі своєю дитиною.

- Рання діагностика і підтримка є важливими для дітей з РАС. Чим швидше діагноз встановлюється і розпочинається інтервенція, тим більше можливостей для поліпшення розвитку дитини.

- Розробка індивідуалізованих навчальних планів і програм для дитини з РАС, які враховують її потреби і навички, є важливою для успішного навчання [34].

Подолання викликів, пов'язаних з розладами аутичного спектру (РАС), може бути важливим завданням для дітей, їхніх сімей і фахівців у галузі допомоги. Існує безліч підходів і ресурсів для допомоги дітям з РАС пристосовуватися і функціонувати краще в соціумі.

Доведено, що негативний вплив на здоров'я і низьку якість соціалізації дітей з аутизмом мають:

- зміни соціально-економічних умов у суспільстві;
- сімейна дезадаптація та збільшення кількості сімей, що перебувають у критичному стані;
- погіршення соматичного та репродуктивного здоров'я;
- психосоціальна дезадаптація;
- значний рівень захворюваності на інфекції, що передаються статевим шляхом, ВІЛ/СНІД;
- відсутність знань про здоровий спосіб життя;
- прояви ризикованих форм поведінки серед молоді;
- не розуміння важливості ролі соціальних та психологічних факторів у процесі становлення та відновлення здоров'я дитини з аутизмом;
- низький соціально-економічний та освітній рівень;
- безробіття, убогість, негативні соціальні зміни, моральна розбещеність, нехтування духовними цінностями та традиціями [30].

Встановлено, що більшість факторів, що лежать в основі формування несвідомого ставлення до свого здоров'я та майбутнього життя, зумовлені такими соціальними причинами, як:

- низька санітарна освіченість,
- зростання серед молоді захворювань зі статевим шляхом передачі (ранній початок статевих стосунків, значний відсоток випадкових статевих стосунків, наявність декількох статевих партнерів, незнання основ профілактики) [52].

Роль сім'ї у житті дитини з розладами аутичного спектру (РАС) є надзвичайно важливою і впливає на їхній розвиток та благополуччя. Сім'я є

головним оточенням та джерелом підтримки для дитини з РАС.

Ключові аспекти ролі сім'ї:

- Родини можуть відігравати важливу роль у розпізнаванні ранніх ознак РАС і пошуку професійної допомоги. Швидка діагностика і розпочаток інтервенції можуть покращити прогнози розвитку дитини.
- Сім'я може бути активною учасницею у розробці індивідуалізованих навчальних планів та програм для дитини з РАС. Вони можуть надавати цінну інформацію про потреби та можливості своєї дитини.
- Підтримка сім'ї важлива для психологічного і емоційного благополуччя як самої дитини, так і інших членів родини. Родини можуть отримувати психологічну підтримку та навички для управління стресом.
- Гра та активності, які враховують особливості дитини з РАС, можуть сприяти її розвитку та соціальній взаємодії.
- Сім'я може навчати дитину спілкуватися ефективно, використовуючи різні методи комунікації, включаючи жести, альтернативні системи комунікації та мову.
- Родини можуть сприяти навчанню дитини навичкам соціальної взаємодії, допомагаючи їй розуміти і взаємодіяти з іншими дітьми і дорослими.
- Родини можуть вчити дитину навичкам самообслуговування, таким як гігієна, одягання та харчування.
- Сім'ї можуть бути сторонниками інклюзивного освітнього середовища і сприяти участі дитини у загальноосвітніх програмах.
- Родини можуть допомогти знайти і використовувати спеціалізовані послуги, такі як терапії, групи підтримки і медична допомога.
- Забезпечення фізичного і емоційного здоров'я сім'ї є важливим для подолання викликів, пов'язаних з РАС [4; 49].

Роль сім'ї в житті дитини з РАС є незамінною, і підтримка та розвиток спеціальних навичок можуть допомогти дитині досягти свого потенціалу і покращити її якість життя. Підтримка ж сім'ї є не менш важливою, ніж підтримка самої дитини з РАС, і може допомогти створити оптимальні умови для розвитку

та благополуччя всіх членів сім'ї.

Дистанційне навчання (або онлайн-навчання) - це форма навчання, при якій учні та вчителі здійснюють навчальний процес без фізичного присутність в одному місці. Зазвичай це включає в себе використання комп'ютера та Інтернету для спілкування, отримання інформації і виконання навчальних завдань [24].

Впровадження дистанційного навчання має довгу історію, яка почалася задовго до появи сучасних технологій і Інтернету.

Перший етап (початок 19 століття). Вперше ідея дистанційного навчання з'явилася в 19 столітті. У цей період було створено піонерські системи дистанційного навчання, такі як «Поштові курси» (correspondence courses) [11].

Деякі університети та інститути розробили системи кореспонденційного навчання, які дозволяли студентам вивчати матеріали віддалено і взаємодіяти з викладачами через листування. У 1840-1850 роках в Великій Британії і Сполучених Штатах Америки були запроваджені перші поштові курси. Студенти могли надсилати свої завдання і теми для вивчення викладачеві за допомогою пошти, а потім отримувати відповіді та вказівки від нього [11].

Також з поширенням друку відкрилися нові можливості для розповсюдження освітніх матеріалів. Журнали, книги та брошури з освітнім змістом стали доступними для людей, які бажали навчатися вдома. Деякі освічені індивідуали використовували самонавчання для отримання знань. Вони вивчали книги, нотатки, та інші джерела, щоб підвищити свою освіту без формального навчання в університетах або школах [11].

Другий етап (початок 20 століття). Розвиток радіо та телебачення створив нові можливості для дистанційного навчання. У багатьох країнах були запроваджені радіо та телевізійні програми для освіти. Наприклад, у США радіо- та телевізійні уроки стали популярними серед школярів.

У 1920-1930-х роках радіо стало популярним засобом комунікації. У багатьох країнах були створені радіопрограми для навчання, особливо для сільських місцевостей, де доступ до освіти був обмежений. Це дозволяло студентам слухати лекції та інші освітні програми через радіо [11].

У 1950-1960-х роках телебачення стало широко розповсюдженим. Багато країн розробляли телевізійні програми для навчання, включаючи трансляцію лекцій, документальних фільмів та інших освітніх матеріалів. Такий підхід називався «технічним навчанням» (instructional television).

Першим великим проєктом з дистанційного навчання став «Відкритий університет» (Open University) у Великобританії, створений у 1969 році. Він надавав можливість отримання вищої освіти людям, які не могли відвідувати університети на повний робочий день, використовуючи телевізійні та радіопередачі, а пізніше інші мультимедійні засоби для навчання [11].

Третій етап (1960-1970-ті роки). Запровадження комп'ютерів і використання їх у навчанні створили нові можливості для дистанційного навчання. У цей період розроблено перші спеціалізовані системи для дистанційного навчання, що використовувалися в університетах та корпоративному секторі.

З появою перших персональних комп'ютерів третій етап розвитку дистанційного навчання отримав нові можливості. Комп'ютери дозволили створювати інтерактивні програми для навчання, використовувати комп'ютерні тести та завдання, а також здійснювати обробку даних учнів [11].

З появою мультимедіа комп'ютери стали здатними працювати з відео, аудіо та графікою. Це дозволило створювати більш інтерактивні та змістовні матеріали для навчання.

Університети та освітні інститути стали активно розробляти дистанційні навчальні системи, які дозволяли студентам вивчати матеріали в онлайн-середовищі. Ці системи надавали можливість викладачам розміщувати лекції, завдання та матеріали для самонавчання в Інтернеті.

У 1990-2000-х роках були створені перші онлайн-курси та веб-платформи для дистанційного навчання. Вони надали можливість студентам з усього світу вивчати різні предмети та отримувати сертифікати та ступені онлайн. Електронне навчання (e-learning) стало широко поширеним явищем у корпоративному секторі для навчання співробітників. Компанії почали

створювати власні навчальні платформи та курси для навчання персоналу [11].

Четвертий етап (2000-ні роки і пізніше): Поява Інтернету і розширення доступу до нього перетворили дистанційне навчання. Онлайн- курси, відеолекції, вебінари та інші ресурси стали доступними для широкого кола людей. Завдяки Інтернету дистанційне навчання стало більш доступним та масовим. Мільйони студентів з усього світу мають можливість вивчати нові навички та отримувати освіту в онлайн-форматі [11].

З'явилися спеціалізовані платформи для дистанційного навчання, такі як Coursera, edX, Udemy, і Khan Academy, які надають доступ до тисяч онлайн-курсів з різних предметів. Студенти можуть зареєструватися на курсах, вивчати матеріали, виконувати завдання та отримувати сертифікати або дипломи. Тепер також існують механізми оцінки та сертифікації для студентів, які завершують онлайн-курси. Це може бути використано для підтвердження навчальних досягнень та отримання робочих навичок.

Впровадження технологій штучного інтелекту (AI) дозволило створювати платформи та курси, які можуть адаптуватися до індивідуальних потреб та рівня знань кожного студента, надаючи персоналізоване навчання.

П'ятий етап (пандемія COVID-19): У 2020 році пандемія COVID-19 змусила багато установ освіти перейти на дистанційне навчання, щоб забезпечити безпеку студентів та викладачів. Ця ситуація ще більше підсилила значення дистанційного навчання та прискорила розвиток технологій і методів навчання в цій сфері [11].

Пандемія COVID-19 вимагала від багатьох установ освіти, включаючи школи, університети та компанії, переходу до дистанційного навчання як способу збереження безпеки студентів і працівників. Це спричинило різке зростання популярності онлайн-навчання та розвиток технологій, щоб підтримувати цей перехід. П'ятий етап також включає в себе переосмислення методів навчання та викладання. Викладачі та навчальні заклади намагаються адаптувати свої підходи до нових викликів, пов'язаних з дистанційним навчанням, та вдосконалювати ефективність онлайн-освіти. Цей етап розвитку

дистанційного навчання показує, що ця форма навчання стала необхідною і актуальною для сучасного світу. І хоча він виник внаслідок негативних обставин, таких як пандемія, він також відкрив нові можливості та підсилений інтерес до дистанційної освіти як важливого інструменту для навчання та розвитку. Тепер дистанційне навчання дозволяє студентам з різних країн та регіонів отримувати доступ до вищої освіти та розвитку навичок, зменшуючи географічні обмеження [11].

Відеоконференційні платформи, такі як Zoom, Microsoft Teams і Google Meet, стали необхідним інструментом для віддаленого спілкування та навчання. Вони дозволяють викладачам проводити онлайн-уроки та вебінари, а студентам - взаємодіяти та спілкуватися.

Розробники постійно вдосконалюють і розширюють можливості технологій для дистанційного навчання, включаючи розширену реальність (AR) та віртуальну реальність (VR), а також інтерактивні платформи для навчання.

Зараз дистанційне навчання може варіюватися за своєю формою і обсягом, включаючи такі елементи, як відеолекції, аудіо-лекції, електронні підручники, форуми для обговорення, відеоконференції для спілкування в реальному часі тощо. Воно може бути використане в освітніх закладах, а також у корпоративному навчанні та інших сферах.

Основні види дистанційного навчання:

- Онлайн-курси (веб-курси). Це один з найпоширеніших видів дистанційного навчання, де учні використовують веб-платформи для доступу до навчального матеріалу, завдань та взаємодії з викладачами і співучнями.
- Відео-лекції. Викладач записує відеолекції, які студенти можуть переглядати в будь-який зручний час. Це дозволяє студентам вивчати матеріал у власному темпі.
- Аудіо-курси. Учні слухають аудіозаписи лекцій або курсів, які можуть бути доступні у формі подкастів або аудіокниг.
- Електронні підручники. Здобувачам освіти надаються електронні версії підручників і навчальних матеріалів для самостійного вивчення.

- Форуми та обговорення. Учасники курсу обговорюють матеріал, задають питання та обмінюються ідеями через онлайн-форуми та чати.
- Відеоконференції та вебінари. Учні зустрічаються в реальному часі через відеоконференції, де можливо спілкування з викладачами і співучнями.
- Мобільні додатки. Деякі курси надаються через мобільні додатки, що дозволяє студентам вчитися на смартфонах або планшетах.
- Самостійне навчання. Студенти самостійно вивчають матеріал без активної взаємодії з викладачами або співучнями.
- Спеціалізовані платформи. Деякі галузі та професії можуть використовувати спеціалізовані платформи для навчання, які надають доступ до інструментів та ресурсів, що специфічні для цієї галузі.
- Масові відкриті онлайн-курси (MOOCs). Це безкоштовні онлайн-курси, які надаються на різноманітні теми великими університетами та освітніми платформами [24].

Дистанційне навчання може бути синхронним (з реальним часом взаємодії) або асинхронним (де учні можуть вчитися у власному темпі). Вибір конкретного виду дистанційного навчання може залежати від освітньої мети, доступних ресурсів та особистих вподобань студента.

Дистанційне навчання надає можливість отримати освіту без необхідності фізичного присутності на заняттях, що робить його дуже зручним для тих, хто має обмежений доступ до традиційної освіти або хоче навчатися у віддаленому режимі.

Цей метод навчання має багато аспектів, які варто враховувати:

Технологічні аспекти:

- Використання спеціалізованих платформ для навчання, таких як відеоконференції, форуми, електронні підручники, системи керування навчальним процесом і т. д.
- Наявність необхідного обладнання, такого як комп'ютери, ноутбуки, смартфони, інтернет-з'єднання і т. д.
- Забезпечення безпеки даних і конфіденційності під час

відеоконференцій та обміну інформацією онлайн.

Організаційні аспекти:

- Розклад занять та дедлайни для завдань.
- Планування та організація інтерактивних занять та взаємодії між викладачами та студентами.

- Оцінка успішності студентів, в тому числі онлайн-тести та завдання.
- Соціальні аспекти:
- Спілкування та підтримка студентів і викладачів через онлайн-комунікації.

- Психологічний комфорт студентів у віддаленому навчанні.

- Розвиток навичок самодисципліни та саморегуляції.

- Педагогічні аспекти:

- Методи та підходи до викладання та навчання на відстані.

- Адаптація змісту навчальних програм до онлайн-формату.

- Стимулювання активної участі студентів у віддаленому навчанні.

Ефективність та оцінка результатів:

- Вимірювання навчальних досягнень студентів та оцінка ефективності дистанційного навчання.

- Збори фідбеку від студентів і викладачів для постійного вдосконалення процесу.

- Доступність та інклюзивність:

- Забезпечення можливості навчання для різних груп населення, включаючи людей з обмеженими можливостями.

- Фінансові аспекти:

- Витрати на технічні засоби та програмне забезпечення.

- Забезпечення фінансової підтримки для студентів, які можуть потребувати доступу до обладнання та інтернету [24].

Дистанційне навчання може бути дуже ефективним, але його успіх залежить від багатьох факторів, включаючи технології, організацію, педагогічні підходи та підтримку студентів і викладачів.

Міфи про аутизм і дистанційне навчання:

- Дітям із аутизмом краще навчатися дистанційно, ніж у школі.
- Дітям із аутизмом не потрібне спілкування.
- Дітям із аутизмом легше навчатися дистанційно, ніж іншим дітям.
- Батькам дітей із аутизмом легше, коли вони навчаються вдома.
- Учителям легше працювати з дітьми з аутизмом дистанційно.
- Діти на дистанційному навчанні мають кращі оцінки [58].

Для організації навчання дитини з РАС потрібно:

1. Скласти розклад, але не контролювати дитину, а довіряти їй, адже навчання – сфера її відповідальності.
2. Облаштувати окремий робочий куточок, де дитина зможе навчатися та виконувати домашнє завдання.
3. Важливо приділяти час відпочинку після уроків. Дитина має на власний розсуд обирати, чим займатися у вільний час.
4. Потрібно пріоритезувати завдання та вчитися на помилках, якщо щось йде не за планом.
5. Не забувайте про фізичні вправи! Дитина з аутизмом чудово переймає поведінку інших, тому залучити дитину до спорту можна власним прикладом.
6. Обов'язково потрібно проводити вільний час на вулиці та змінювати обстановку, виходити з дому [57].

Труднощі дистанційки та способи їх вирішення:

- Організація навчання через Viber.

В результаті зміни спостерігалися в багатьох частинах мозку при аутизмі, але як саме ці зміни розвиваються, до кінця не вивчено. В даний час ранні поведінкові та когнітивні втручання можуть допомогти дітям набути навичок самопомоги, соціальної взаємодії та спілкування, але вважається, що медичні методи, які можуть повністювилікувати аутизм зі змінами в деяких областях мозку, досі невідомі. В результаті дуже мало дітей переходять до самостійного життя, коли досягають повноліття, але в той час як деякі досягають успіху,

виникає унікальна культура аутичних людей. Симптоми аутизму також виникають внаслідок змін у різних системах мозку, які відбуваються під час його розвитку. Аутизм вражає багато областей мозку, але зазвичай не має чіткого єдиного механізму мозку як на молекулярному, клітинному, так і на системному рівнях.

На сьогоднішній день залишається побачити, що поєднується під назвою аутизм - деякі розлади або (як у випадку зі 163 порушеннями інтелекту) - це велика група розладів з дуже різними механізмами. Аутизм є результатом впливу багатьох факторів, які діють на стадії розвитку і впливають на багато або всі функціональні системи мозку, порушуючи процес розвитку мозку.

1.2. Особливості навчання дітей з розладами аутичного спектру в умовах дистанційного навчання

Протягом останніх десятиліть питання організації інклюзивного навчання дітей з розладами аутичного спектру набуває все більшої актуальності.

Це зумовлено зростанням чисельності дітей, які мають такі розлади: протягом останніх п'яти років Міністерство охорони здоров'я України фіксує щорічне підвищення рівня діагностики РАС на 25-30%. У 2017 році було зареєстровано понад 7 тисяч таких дітей. Проте, за оцінками фахівців їх чисельність є в 10 разів більшою. Ці підрахунки корелюються із даними ВООЗ, згідно з якими одна із 160-ти дітей має РАС. Тому орієнтація на інклюзивне навчання як пріоритетний напрям розвитку вітчизняної системи шкільної освіти, актуалізує питання реалізації прав на освіту та соціальну інтеграцію дітей з порушеннями психофізичного розвитку, зокрема й дітей з РАС [44].

Аутичними дітьми предмети сприймаються за своїми афективними ознаками: одні з них приємні, інші – неприємні. Стійкі страхи сприяють емоційно негативному уявленню в дітей з аутизмом про навколишній світ, перешкоджають формуванню його стійкості і тим самим вдруге підсилюють

страх перед ним.

Включення дітей з аутизмом в систему дистанційної освіти може мати значний вплив на їх розвиток, зокрема, підвищення рівня мовленнєвих і комунікативних навичок, навичок соціалізації та інтелектуального рівня.

Складність механізму «адаптації» також полягає в обмеженій здатності швидко реагувати на нові зміни, раніше невідомі і не підтримувані життєвою практикою. Ідея аутизму передбачає наявність певних характеристик в обробці сигналів від зовнішнього світу, які сильно відрізняються від стандартних методів розуміння світу. Такі проблеми вимагають від вчителів пошуку відповідних, ефективних і в той же час правильних методів підтримки, мета яких – оптимізувати і мінімізувати наслідки травми для всіх учасників освітнього процесу [6].

У людей з РАС тривога найчастіше пов'язана з особливостями сенсорної обробки сигналів від зовнішнього світу. Звукова стимуляція може стати дуже травматичним фактором і часто викликати істерику, агресію і навіть агресію до себе. Різкі сигнали повітряної тривоги, шкільні дзвінки, висока концентрація різноспрямованого шуму, звуки вибухів, панічні крики, голоси інших людей – всі ці сенсорні середовища, джерела різких звукових потоків можуть привести до танення, істерії, несвідомим нападам на себе та інших. Процес підготовки і покрокова адаптація зможуть зменшити травмуючий вплив негативних звуків на нервову систему такої дитини [2].

Незнання психічних характеристик здобувача освіти за спектром аутизму може призвести до спотвореного розуміння ситуації вчителя, викликаючи розчарування, осуд або навіть емоційну агресію. Прояв поведінки, що тане, може розглядатися останнім як свідоме та маніпулятивне зусилля з боку учня, щоб уникнути виконання завдання, і трактується як спосіб вираження протесту, відоме як відтворення акту заперечення. Попереднє знання його характеристик у спектрі може бути зведене до розуміння та виділення сигнальних ознак, які здобувач на навчання починає проявляти задовго до того, як він виражає таку форму самозахисту. Ми говоримо про підвищену тривожність через стереотипні

симптоми (тремтіння, згинання в кріслі, перебирання пальцями перед собою, погойдування з боку в бік). Душевний спокій проявляється в повторенні дій (багаторазовому вигукуванні чужих висловлювань, які десь вже були почуті): «прохання про допомогу в догляді за собою» і самозбереження може бути виражена їм як «єдине, що йому доступно» і «незріла нервова система» [4].

Г. Дубровінський зазначив, що в бойових ситуаціях вчителі реалізують «певну кореляцію негативних прогностичних очікувань» в поєднанні з багатьма «превентивними заходами» серед кандидатів на навчання по всьому спектру, ця практика дозволяє нам мати «психологічно здорове суспільство» в майбутньому [12].

Фактичне включення когнітивно-поведінкової терапії дозволяє зрозуміти причини викладених проблем – це і «придбання навичок успішної поведінки в складних ситуаціях», і «досягнення максимально можливої соціальної згуртованості».

Травматичний характер військової реальності, з якою стикаються люди з РАС, проявляється не тільки в стимуляції сенсорно вимовлених звуків, але і в багатьох просторових змінах (переїзд, зміна постійного місця проживання, соціальне середовище).

Така картина вимагає відтворення та оновлення формату повсякденного життя, вже відомого аутистам, спостереження за чітким набором подій, складання нового розкладу і, можливо, включення візуальної підтримки. Оскільки послідовність і регулярність є основними способами організації життя людей з аутизмом, подібні вправи допомагають уникнути додаткового стресу, оптимізувати нові реалії і адаптуватися до них в більш швидкий період. жовтень. «Соціальне втручання повинно ґрунтуватися на оперативних завданнях: активне соціальне підкріплення шляхом забезпечення скоординованої уваги, заохочення, коригуючого навчання та виховання» [12].

Таким чином, якщо виникає толерантне ставлення до людини з особливостями розвитку, процес мінімізації впливу травматичних переживань людей на аутистичний спектр можливий і необхідний. Систематичне і

інтенсивне вивчення цього предмета дозволяє заявнику брати участь в процесі оволодіння знаннями, досвідом і необхідними звичками способу життя. Звичайно, воєнний стан лише посилює деструктивний характер навколишньої дійсності, але живий екзистенційний досвід стане стійкою практикою.

Дистанційне навчання може застосовуватися до дітей з РАС на основі чотирьох основних принципів дистанційного навчання.:

- Принцип взаємодії. Всі діти повинні працювати разом, але за допомогою комп'ютерного інформаційного середовища. Тобто дитина ООП повинна продовжувати спілкуватися зі своїми друзями, однокласниками, вчителями та помічниками вчителів.

- Принцип диференціації. Дистанційне навчання передбачає навчання в залежності від здібностей кожного учасника освітнього процесу з використанням багаторівневих методик навчання.

- Принцип індивідуального підходу. Щоб він міг більш ефективно продовжувати навчання, необхідно враховувати форми порушень і можливості спілкування у дітей з РАС.

- Принцип пластичності. Навчання має відбуватися в бажаному учням темпі. Якщо студент з РАС може швидко адаптуватися до онлайн-занять і виконувати їх, іншому студенту важко адаптуватися, він може не розуміти, що відбувається подальша освіта, і на моніторі є всі живі люди, які бачили його раніше. він добре знає. Тому необхідно враховувати швидкість зіниці.

Особливості дистанційного навчання:

- Перехід від моделі прямого навчання до моделі коучингу. Зрештою, вчитель більше не стоїть у класі і не викладає, а став тренером-консультантом. В основному він консультує батьків дітей з РАС про те, як правильно розвиватися, як правильно заспокоювати, як боротися з агресією і істерією. Учитель не має прямого контакту з учнем з раси, але може продовжити навчання через своїх батьків.

- Синхронне та асинхронне навчання. Одночасне навчання-це коли проводиться онлайн-урок. Асинхронний – якщо вчитель записує відеурок,

наприклад, для запису мотиваційного відео для учня і передає його батькам для самостійної роботи учня. Або, якщо учень не може вчитися самостійно, щоб батьки працювали з матеріалом, наданим разом з дитиною.

- Візуальний матеріал-це все, що є в будинку. Зазвичай наочний матеріал залишається в школі. У цьому випадку всі предмети, які можна знайти в будинку, будуть візуальним матеріалом.

- Послідовність навчання. Заняття проводяться онлайн або офлайн вранці, а домашні завдання - ввечері. Тобто звичайний режим для дітей з РАС повинен залишатися [14].

Перш за все, безпека та здоров'я дітей з РАС. Діти з вадами зору не можуть довго сидіти на онлайн-уроках або працювати за комп'ютером. Ви повинні бути обережними з цим. Якщо дитина тривожна, емоційно вибухонебезпечна або агресивна, не може впоратися з собою, не може контролювати свої емоції та емоції, ми говоримо їй, що ми вибрали інші способи навчити її навчанню.

Необхідно визначити навантаження на дитину і розробити новий розпорядок дня на тиждень. Цей розпорядок дня слід візуалізувати разом з дитиною, яка є батьком, оскільки дитині легше сприймати візуальну інформацію. Понеділок у цьому випадку він зрозуміє, що станеться в понеділок і які уроки будуть проходити у вівторок.

Програми та теми, над якими повинні працювати діти. Надсилайте індивідуальні програми розвитку та переглянуті теми для вирішення. Визначте теми, які діти вивчають під час карантину.

Консультація з батьками дітей з РАС. Необхідно визначитися з графіком консультацій і призначити їх на 1 тиждень.

Навантаження дитини з РАС визначається індивідуально, з огляду на можливості кожної дитини, і підбирається командою. Навантаження можна скласти на тиждень і після провести аналіз, що все вдалося зробити, від чого дитина сильно втомлювалося, що потрібно змінити.

Спокійний емоційний стан. Часто батьки свій тривожний стан віддають дітям з РАС, тому ми, як учителі, маємо підтримати батьків, щоби вони натомість

підтримали дітей з РАС.

Допомога з онлайн- та офлайн-заняттями. Є діти з РАС, які будуть сидіти самостійно і виконувати завдання, але здебільшого самостійно не можуть, їм потрібна допомога дорослого. Тож потрібно знайти момент, коли батьки можуть сісти поруч із дитиною й допомогти виконати завдання.

Підготовка матеріалів та наочності на уроки. Вчителі попередньо погоджують матеріали й наочність, які необхідні на онлайн-уроці, і батьки все це готують [39].

Батьки є каналом комунікації між учителем і дитиною з РАС та між дитиною з РАС і іншими дітьми в класі. Важливо, щоби батьки стали нашими партнерами в навчанні. Вчителям потрібно витратити більше часу, щоби налагодити співпрацю з батьками. Але це потрібно зробити, адже безпосередньо батьки вдома поруч із дитиною й можуть їй допомогти.

Допомога та підтримка батькам дитини з ООП:

- Запис офлайн-занять (відеозанять) для всіх дітей.
- Спостереження за роботою дітей та подальший аналіз їхньої роботи.
- Модератор онлайн-занять. Наприклад, у ZOOM-конференції необхідна людина, яка буде підключати всіх до відеоконференції, вимикати мікрофони, коли говорить учитель, або вмикати мікрофон тільки тій дитині, яка буде зараз відповідати. Модератором може бути і вчитель, вони можуть мінятися, але працювати, знову ж таки, у команді.
- Консультації батьків щодо методів та прийомів роботи. Батьки якихось прийомів можуть не знати, потрібно допомогти їм дізнатися.
- Ведення документації: індивідуальної картки на дитину, індивідуальної програми розвитку.

Адаптація завдань для дитини з ООП разом з учителем. Тому що командою працювати краще. Підтримка дитини може бути різною:

Фізична підтримка – повна чи часткова. Наприклад, якщо дитина може самостійно малювати, то підтримка від дорослого не потрібна. Якщо в дитини порушення опорно-рухового апарату і взяти ручку або фломастер вона сама не

може, їй потрібна допомога, – це буде часткова допомога, бо малювати вона може. Повна підтримка – якщо дитина з порушенням опорно-рухового апарату не рухає руками, то батьки мають сідати поруч, брати фломастер у її руку й починати малювати разом із нею.

Вербальна підтримка – повна чи часткова. Може бути похвала від батьків, інших дорослих. Або, можливо, батьки сидітимуть на онлайн-уроці разом із дитиною: вчитель задає завдання, батьки його повністю дублюють дитині й та його може виконати. Або батьки ставлять додаткові запитання, щоби дитина зрозуміла.

Підказки – жести, рухи тіла, вказівки, використання міміки, які були сформовані ще до карантину.

Візуальний стимул – картинки, фотографії, піктограми, символи, письмові слова.

Моделювання – демонстрація виконання завдання. Те, що вербально озвучує дорослий, його треба моделювати візуально – або намалювати, або представити у вигляді схеми.

Маніпуляція символами – розташування об'єктів у визначеному порядку. Можна маніпулювати розташовуючи в порядку, що буде зараз, що буде потім, а що буде після [36].

Для організаційних питань під час дистанційного навчання найчастіше використовують месенджер Viber. Але він не ідеально зручний: усе в одному чаті, складно знайти потрібну інформацію, домашні роботи дітей бачать усі тощо. Лекторка запропонувала цікавий вихід: користуватися Google Classroom, де можна структурувати всю навчальну інформацію. Якщо ж неможливо уникнути Viber – необхідно створювати різні чати для різних потреб (домашнє завдання, урок української мови тощо).

- Організація навчання через Zoom:

Zoom – беззаперечний лідер для відеозв'язку та проведення уроків. Спікерка запропонувала кілька дієвих лайфхаків для ефективної організації роботи через відеозв'язок:

- створення кімнат очікування (це мінімізує ризик зриву уроків);
- учень вимикає власний мікрофон, якщо не говорить;
- створення вчителем конспекту заняття та подальше його розповсюдження серед школярів.

«Зелені» та «червоні» маркери під час дистанційної освіти:

Дистанційний урок. Дистанційне навчання було несподіванкою для усіх учасників освітнього процесу, тому вони інколи припускаються помилок. Наприклад, часто відсутні чіткі правила поведінки для дітей, а батьки втручаються в онлайн-уроки. Тому слід узгодити правила поведінки школярів під час відеоуроків та їхнє спілкування в навчальних додатках. Лекторка ділиться дієвим лайфхаком: аби батьки не втручалися у навчальний процес дитини, давайте менш успішним учням простіші завдання. Також варто максимально застосовувати візуалізацію.

Домашня робота. Даючи домашнє завдання школярам під час дистанційного навчання, необхідно уникати рефератів, великої кількості додаткових посилань на відео, величезних конспектів тощо. Краще імплементувати у навчання:

- тестові завдання;
- відеоуроки з конкретних тем;
- практичні завдання з природничих предметів;
- різноманітні цікаві завдання (наприклад, ментальні карти), але задовго до уроку;
- декламування віршів на пам'ять [55].

1.3 Вітчизняній та зарубіжний досвід навчання дітей з розладами аутичного спектру в умовах дистанційного навчання

Підходи до навчання дітей з аутизмом можуть значно відрізнятись в залежності від країни, регіону та ресурсів, доступних у школах та системах

освіти. Проте є багато спільного – загальні технології та способи навчання. Усі ці технології базуються на кращих практиках та враховують потреби конкретних учнів:

- Індивідуалізований підхід: Індивідуальні плани навчання (Individualized Education Plans, IEP) грають важливу роль в освіті дітей з аутизмом. Ці плани мають адаптуватися для дистанційного навчання і враховувати потреби конкретного учня.

- Використання технологій: Технології, такі як відеоконференції, платформи для навчання онлайн і спеціальні програми для дітей з аутизмом, можуть бути корисними для створення структурованого та візуального навчального середовища.

- Підтримка вчителів та батьків: Вчителі та батьки мають співпрацювати, щоб забезпечити дітям оптимальні умови для навчання вдома. Важливо мати засоби для комунікації та співпраці.

- Організація навчання: Створення структурованого розкладу та використання візуальних підказок може сприяти ефективному навчанню для дітей з аутизмом, які можуть відчувати стрес у звичайних умовах навчання.

- Доступ до психологічної підтримки: Деякі діти з аутизмом можуть відчувати стрес або тривожність під час дистанційного навчання. Доступ до психологічної підтримки та консультацій може бути корисним.

- Адаптація завдань та матеріалів: Важливо адаптувати навчальні завдання та матеріали до потреб і рівня розвитку дитини з аутизмом.

- Взаємодія зі спільнотою: Дистанційне навчання може відокремити дітей з аутизмом від інших однолітків. Важливо сприяти взаємодії із спільнотою і підтримувати соціальну комунікацію [59; 61].

Сполучені Штати Америки (США):

- Доступ до ресурсів: США мають велику різноманітність програм та ресурсів для дітей з РАС. Індивідуальні навчальні плани та різноманітні технології можуть бути доступними для учнів, які навчаються дистанційно.

- Спеціальні педагогічні програми: Зокрема, окремі штати можуть

мати різні програми для дітей з РАС, інтегровані в систему дистанційної освіти.

- Підтримка вчителів та батьків: Існують професійні тренінги для вчителів та онлайн-ресурси для батьків.

Індія:

- Доступ до ресурсів: В індійській системі може відбуватися використання дистанційних платформ для навчання, але доступ до технологій може бути нерівномірним у різних регіонах.

- Спеціальні педагогічні програми: Деякі школи можуть мати індивідуальні підходи для дітей з РАС, але це може залежати від конкретного закладу.

- Підтримка вчителів та батьків: Професійна підготовка для вчителів та підтримка для батьків може бути менше доступною в порівнянні із розвинутими країнами.

Швеція:

- Доступ до ресурсів: В Швеції зазвичай високий рівень доступу до технологій. Державні школи можуть надавати індивідуальні плани для дітей з РАС.

- Спеціальні педагогічні програми: Інтеграція дітей з РАС у шкільне середовище може бути активною практикою, і можуть існувати спеціальні класи.

- Підтримка вчителів та батьків: Зазвичай вчителі мають підтримку і навчання для роботи з дітьми з РАС, а батьки можуть отримувати консультативну допомогу.

Японія:

- Доступ до ресурсів: Японія відома високим рівнем технологічного розвитку, і багато шкіл мають доступ до комп'ютерів та інтернету. Програми для дітей з РАС можуть включати індивідуальні підходи та використання спеціальних навчальних технологій.

- Спеціальні педагогічні програми: Японія може володіти інноваційними підходами до роботи з дітьми з РАС, такими як використання роботів-помічників у навчанні.

- Підтримка вчителів та батьків: Можливість професійного навчання для вчителів та підтримка для батьків можуть бути включені в систему освіти.

Бразилія:

- Доступ до ресурсів: В різних регіонах Бразилії може бути нерівномірний доступ до технологій. У великих містах можуть бути використані онлайн-ресурси, а в менш розвинених районах - обмежені можливості.

- Спеціальні педагогічні програми: Залежно від місцевих ініціатив та державної політики, деякі школи можуть мати програми для дітей з РАС, а інші - ні.

- Підтримка вчителів та батьків: Професійна підготовка та підтримка може залежати від конкретної школи чи регіону.

Австралія:

- Доступ до ресурсів: Австралія може надавати широкий доступ до технологій для навчання, включаючи онлайн-ресурси та програми.

- Спеціальні педагогічні програми: Індивідуальні навчальні плани та підтримка для дітей з РАС можуть бути впроваджені на рівні шкіл та регіонів.

- Підтримка вчителів та батьків: Вчителі можуть мати доступ до професійної підготовки, а батьки - до консультативної підтримки через місцеві організації та ресурси.

- Ці приклади ілюструють, як різні країни можуть мати різний підхід до навчання дітей з РАС в умовах дистанційного навчання, залежно від своєї освітньої системи, культурних та економічних особливостей.

Загальні технології навчання дітей з розладами аутичного спектру в умовах дистанційного навчання:

- Відеоконференції: Для дистанційного навчання дітей з РАС можуть використовуватися платформи для відеоконференцій, такі як Zoom, Microsoft Teams, або Google Meet. Це дозволяє дітям спілкуватися з вчителями і однокласниками у віртуальному середовищі.

- Відео та інтерактивні матеріали: Використання відеороликів та інтерактивних навчальних матеріалів може допомогти дітям з РАС краще

розуміти і навчатися новому матеріалу.

- Спеціалізовані програми та додатки: Існують спеціалізовані програми та додатки, призначені для навчання дітей з РАС. Наприклад, додатки для аутизму можуть надавати інтерактивні завдання і ігри для розвитку соціальних навичок та інших навичок.

- Спеціалізовані навчальні платформи: Деякі шкільні системи та навчальні організації можуть мати доступ до спеціалізованих навчальних платформ, призначених для навчання дітей з РАС. Ці платформи можуть включати ігри, інтерактивні вправи та інші ресурси для навчання.

- Спеціалізовані онлайн-курси та ресурси: Існують онлайн-курси та веб- сайти, які спеціалізуються на навчанні дітей з РАС. Вони можуть надавати доступ до різноманітних навчальних матеріалів та методик навчання.

- Використання адаптивного програмного забезпечення: Адаптивне програмне забезпечення може адаптувати навчальний матеріал до потреб кожного учня. Воно може адаптуватися до темпу навчання, рівня складності та стилю навчання дитини з РАС.

- Мультимедійні матеріали: Використання мультимедійних матеріалів, таких як аудіокниги, відеоролики і інші візуальні ресурси, може полегшити засвоєння інформації для дітей з РАС.

- Підтримка спеціалістів: Деякі діти з РАС можуть потребувати підтримки спеціалістів, таких як психологи, логопеди або інші фахівці. Інтерактивні сесії або консультації через відео можуть бути корисними для таких дітей.

- Родинна підтримка: Родини дітей з РАС можуть отримувати підтримку від спеціалістів у галузі аутизму через відеозв'язок. Це може включати консультації, поради та підтримку в налаштуванні оптимальних умов для дистанційного навчання вдома [27].

РОЗДІЛ 2

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ НАВЧАННЯ ДІТЕЙ З РОЗЛАДАМИ АУТИЧНОГО СПЕКТРУ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

2.1. Методика дослідження проблеми навчання дітей з розладами аутичного спектру в умовах дистанційного навчання

Дослідження проблеми навчання дітей з розладами аутичного спектру (РАС) в умовах дистанційного навчання може включати різні аспекти, враховуючи особливості цієї категорії учнів.

Першим етапом нашого дослідження було анкетування батьків і вчителів.

На основі теоретичного матеріалу в Розділі 1 нами було визначено основні недоліки та переваги дистанційного навчання для дітей з РАС, на основі яких були розроблені анкети для батьків (Додаток А) та вчителів (Додаток Б) дітей з РАС, щоб з'ясувати їхні спостереження щодо дистанційного навчання.

У дослідженні брало участь 23 респондентів: 8 вчителів молодших класів та 15 батьків дітей в РАС.

За результатами анкети для батьків дітей з РАС (Додаток А) ми можемо зробити такі висновки:

За першим запитанням «Як ви оцінюєте загальний досвід дистанційного навчання для вашої дитини?» 54% респондентів-батьків відповіли «задовільно», 10% «відмінно», 21% «добре» і 15% «погано» (рис. 2.1).

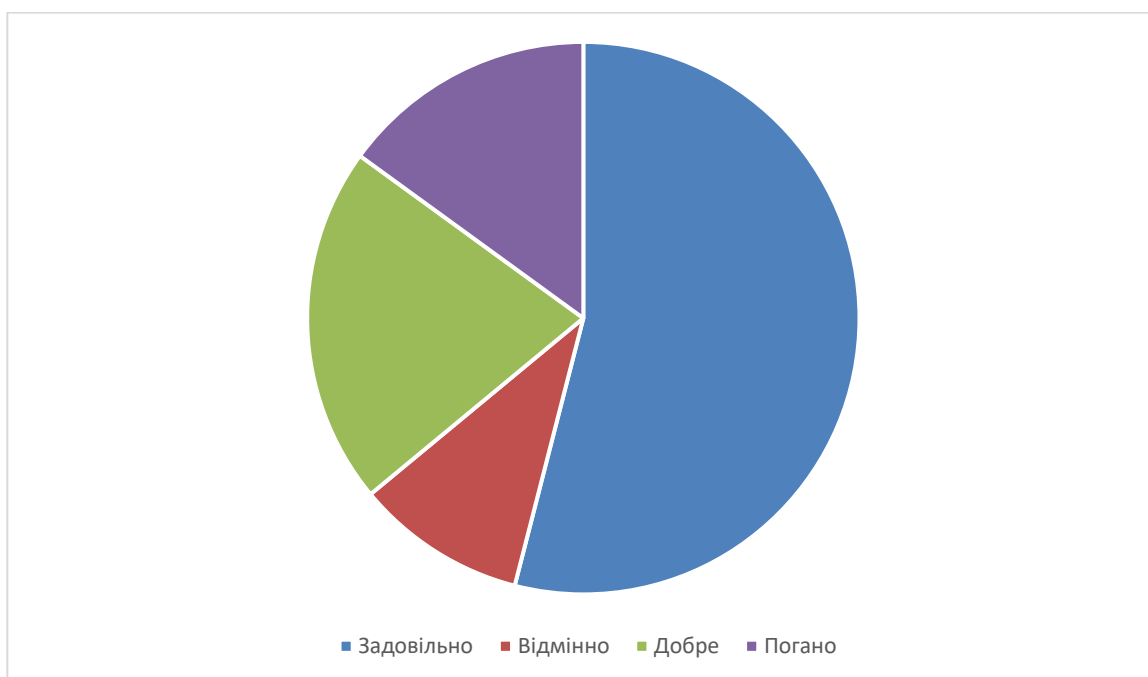

Рис.2.1. Результати відповідей на 1 запитання

На запитання №2 «Які аспекти дистанційного навчання вам або вашій дитині подобаються найбільше?» респонденти відповідали по-різному, але більшість – 61% вибрали ігрові методи. 20% відеоматеріали, 15% інтерактивні методи і лише 4% практичні завдання (рис. 2.2).

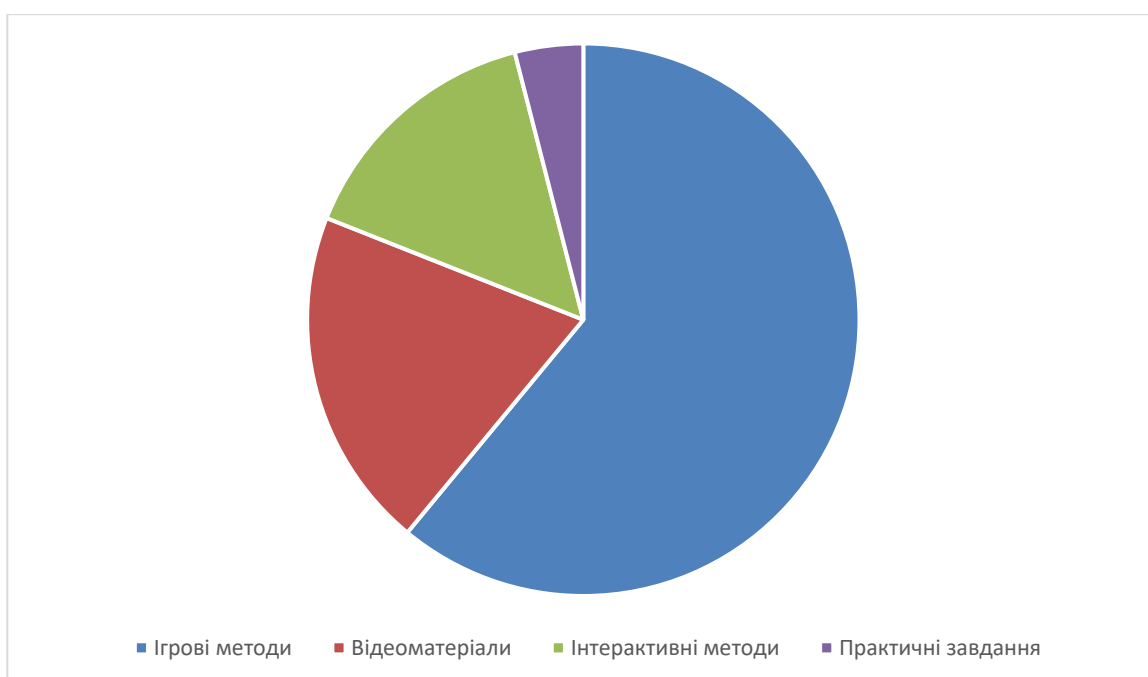

Рис.2.2. Результати відповідей на 2 запитання

На запитання №3 «Які труднощі ваша дитина може зазнавати під час дистанційного навчання?» 72% батьків-респондентів відповіли, що дитина не встигає за навчальним процесом, 10% «дитині важко довго працювати за комп'ютером чи телефоном», 18% «матеріал був складний для засвоєння та потребував адаптації» (рис. 2.3).

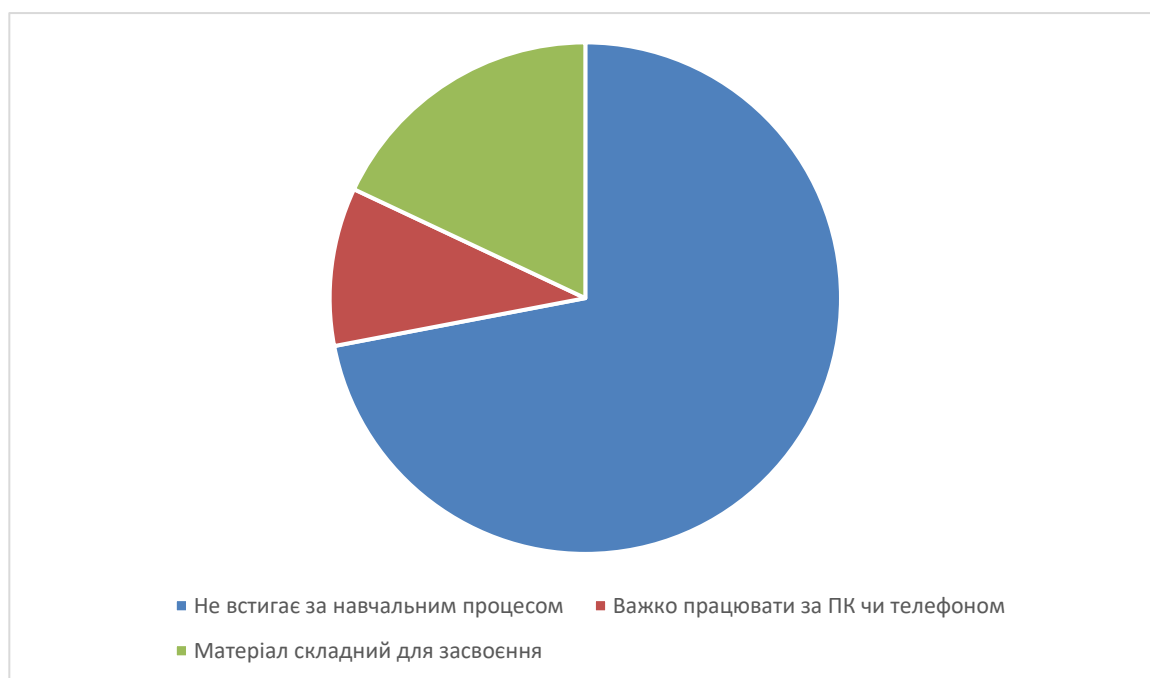

Рис.2.3. Результати відповідей на 3 запитання

На запитання №4 «Як ви оцінюєте комунікацію вчителів з вами під час дистанційного навчання?», 18% відповіли «відмінно», 26% добре, 48% задовільно та 8% погано (рис. 2.4).

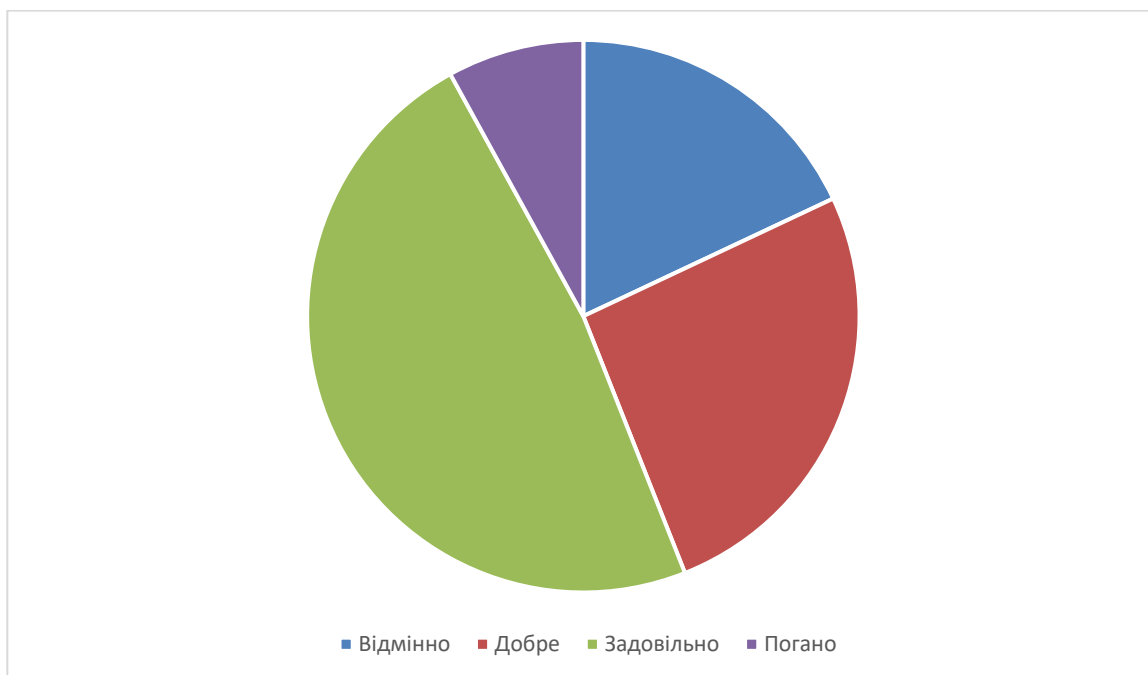

Рис.2.4. результати відповідей на 4 запитання

На запитання №5 «Чи задоволені ви рівнем інформації, яку ви отримуєте від вчителів про навчальний процес?» 62% відповіли «ні» та 38% «так».(рис. 2.5).

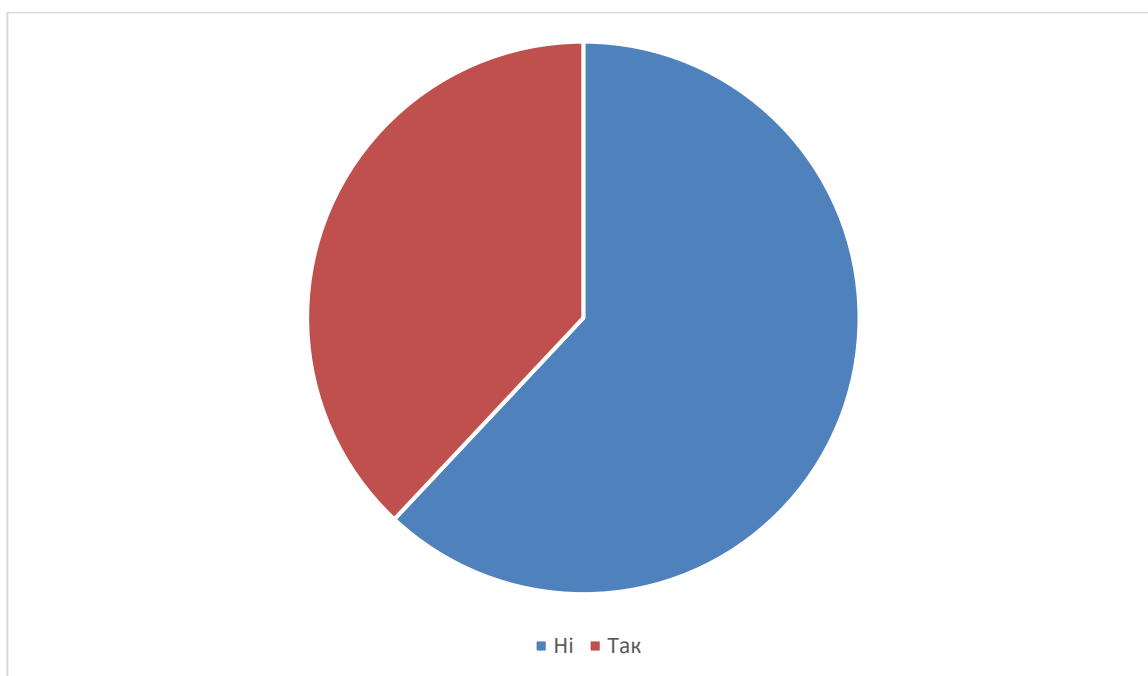

Рис. 2.5. Результати відповідей на 5 запитання

На запитання №6 «Які засоби комунікації ви вважаєте найбільш

ефективними для спілкування з вчителями?», особистий візит до школи – 12%, телефонна розмова – 39%, листування у месенджері – 48%, листування електронною поштою – 1% (рис. 2.6).

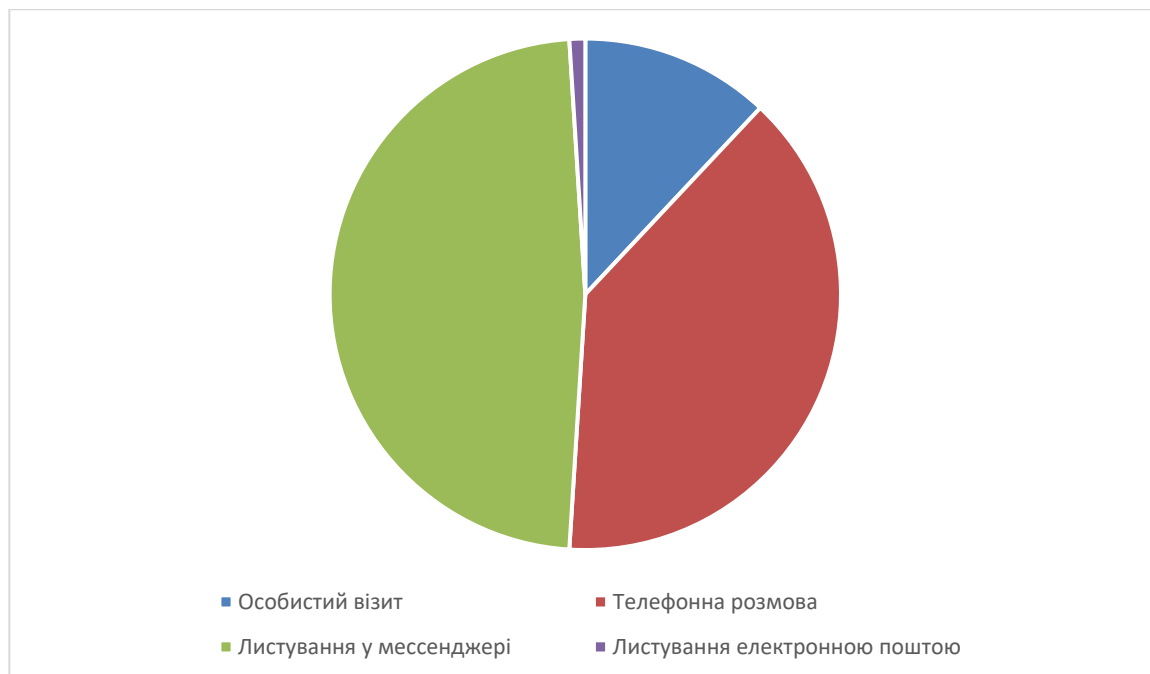

Рис.2.6. Результати відповідей на 6 запитання

На запитання №7 «Які технічні засоби ви використовуєте для дистанційного навчання?» 8% обрали планшет, 34% телефон, 26% стаціонарний комп'ютер, 32% ноутбук (рис. 2.7).

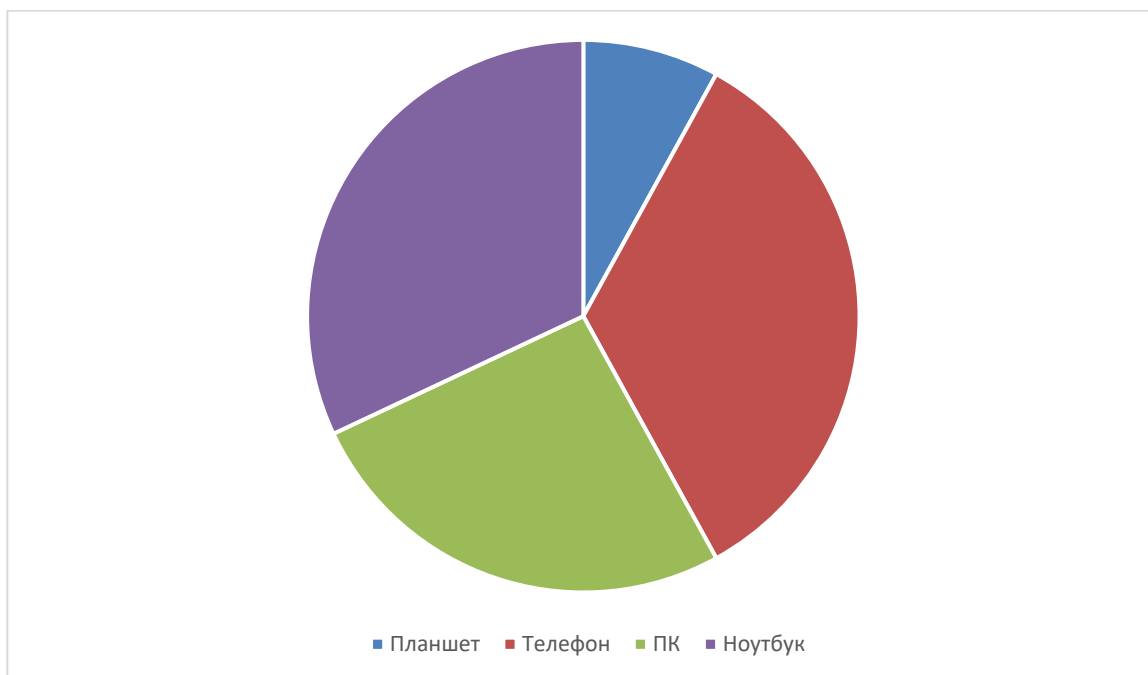

Рис.2.7. Результати відповідей на 7 запитання

На запитання №8 «Чи є які-небудь проблеми або обмеження у використанні технічних засобів?» 28% відповіли «невміння самостійно володіти технічними засобами», 23% «поганий інтернет», 49% «вимкнення світла» (рис.2.8).

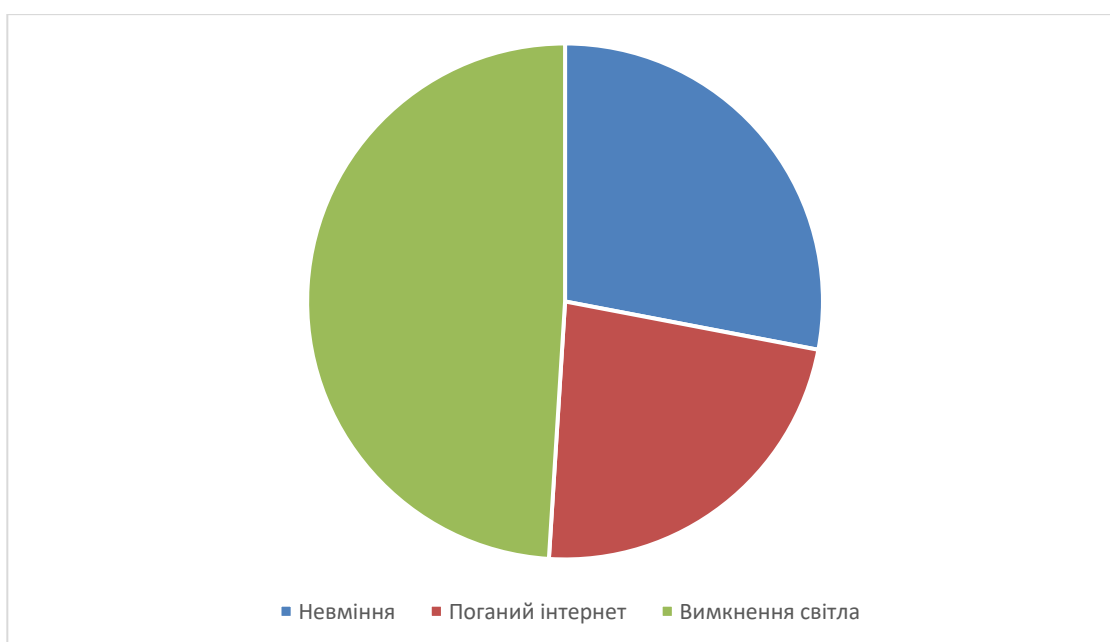

Рис.2.8. Результати відповідей на 8 запитання

За результатами анкети для вчителів дітей з РАС (Додаток Б) ми можемо зробити такі висновки:

На запитання №1 «Як ви оцінюєте рівень співпраці з батьками під час дистанційного навчання?» 17% відповіли «відмінно», 14% «добре», 47% «задовільно» та 22% «погано» (рис. 2.9).

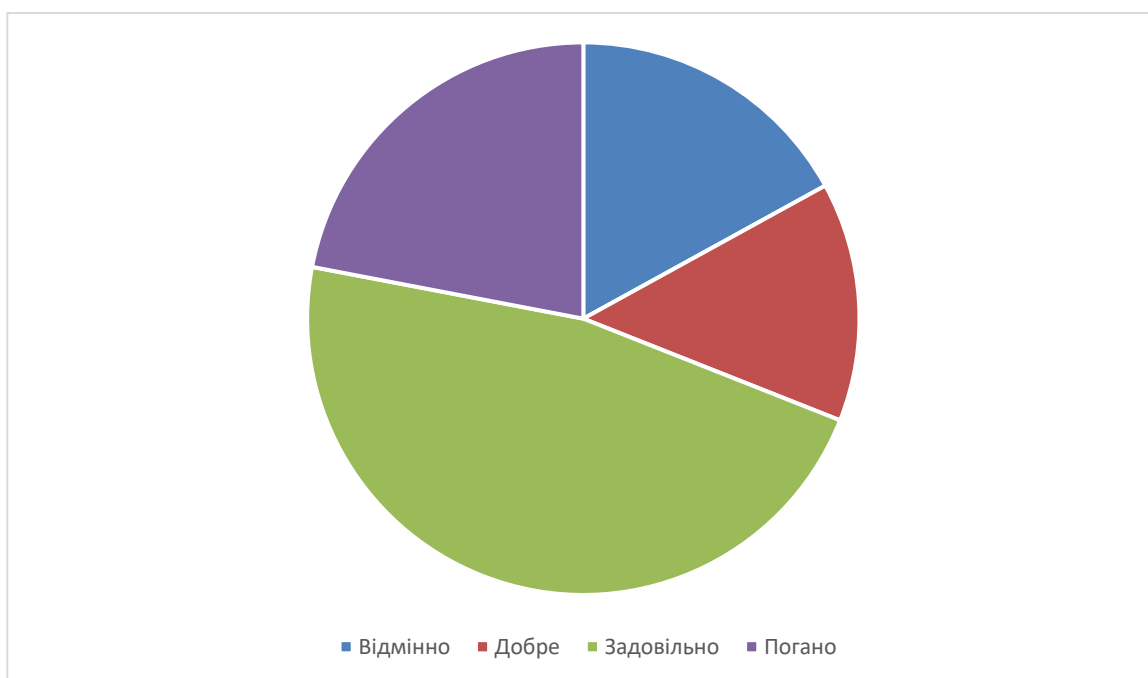

Рис.2.9. Результати відповідей на 1 запитання

На запитання №2 «Які канали зв'язку ви використовуєте для спілкування з батьками?», особистий візит до школи – 25%, телефонна розмова – 39%, листування у месенджері – 28%, листування електронною поштою – 8%.(рис.2.10).

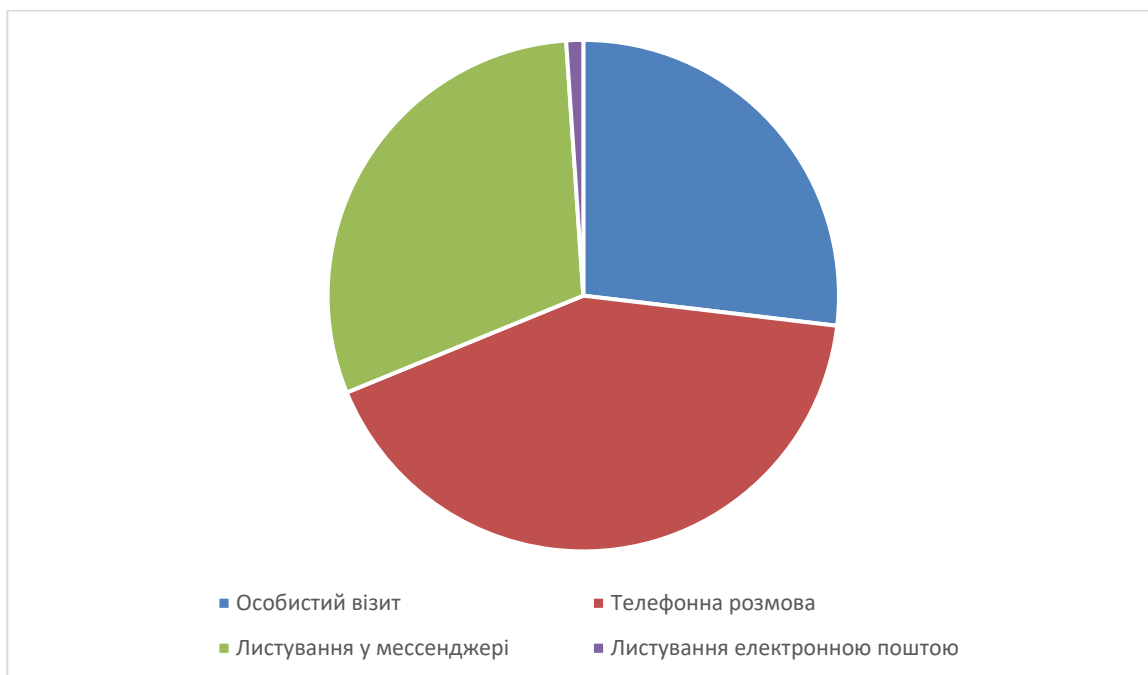

Рис.2.10. Результати відповідей на 10 запитання

На запитання №3 «Які виклики ви спостерігаєте в співпраці з батьками на відстані?» 12% відповіли «погіршення результатів навчання дітей», 36% «погіршення зворотнього зв'язку від батьків», 52% «погіршення дисципліни на уроках» (рис. 2.11).

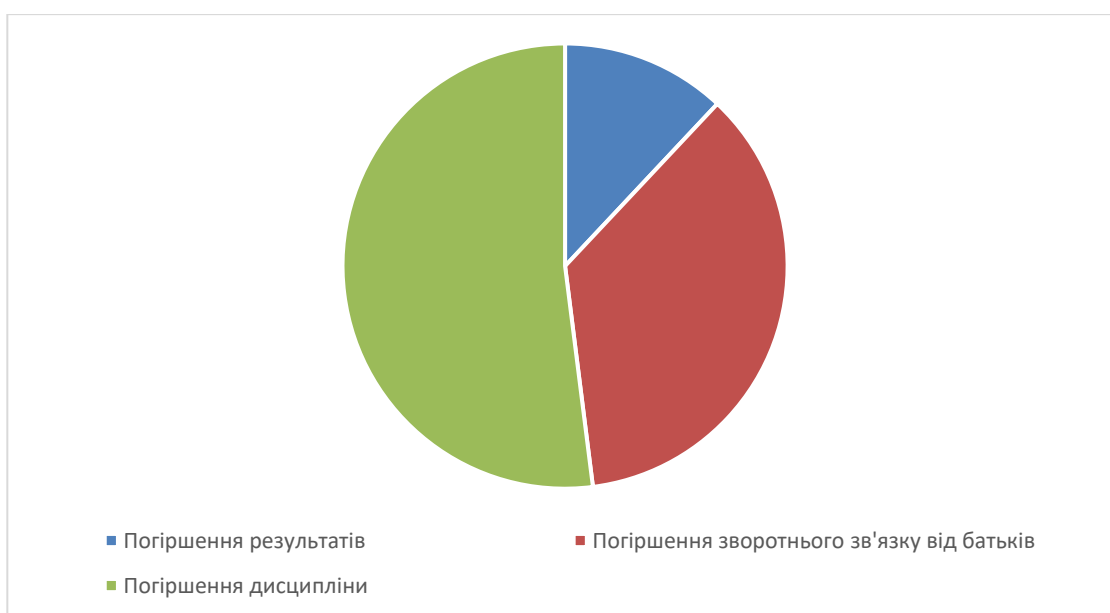

Рис.2.11 . Результати відповідей на 3 запитання

На запитання №4 «Як ви оцінюєте рівень засвоєння матеріалу учнями під час дистанційного навчання?», 12% «відмінно», 23% «добре», 47% «задовільно», 18% «погано» (рис. 2.12).

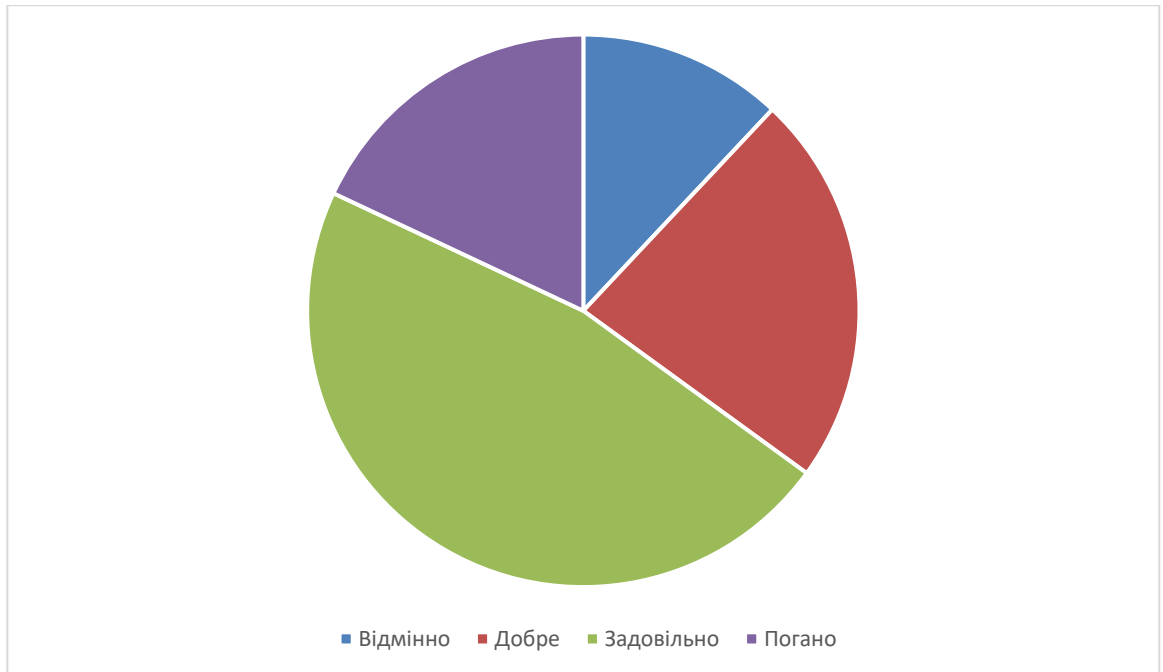

Рис.2.12. Результати відповідей на 4 запитання

На запитання №5 «Які методи ви використовуєте для збереження уваги учнів під час віддалених уроків?» 8% обрали «фізичні хвилинки», 28% «яскравий ілюстративний матеріал», 8% «інтерактивні ігри», 56% «словесне привернення уваги» (рис. 2.13).

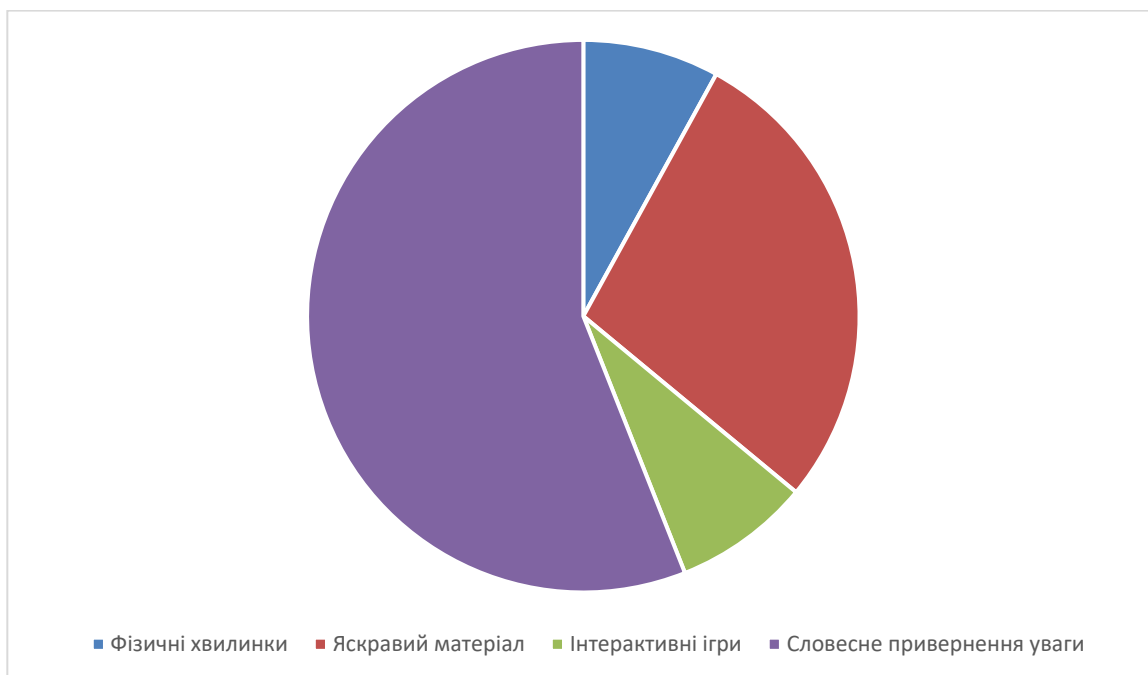

Рис.2.13. Результати відповідей на 5 запитання

На запитання №6 «Які труднощі можуть виникати учням під час дистанційного навчання, на ваш погляд?», 26% відповіли «неможливість утримати довго увагу дитини», 6% «неможливість контролювати дисципліну», 19% «неможливість контролювати присутність дітей», 49% «неможливість контролювати навчальний процес (вимкнення світла/інтернету; розрядження гаджетів; проблеми з завантаженням сайтів)» (рис. 2.14).

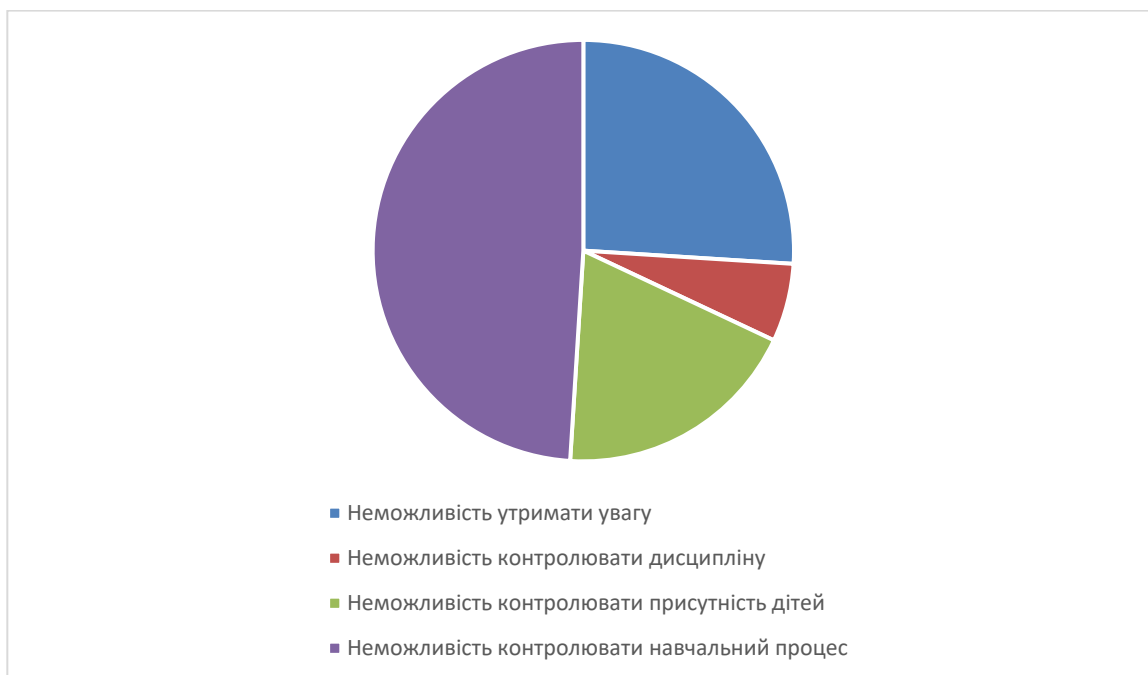

Рис.2.14. Результати відповідей на запитання

На запитання №7 «Які технічні засоби ви використовуєте для дистанційного проведення уроків?» 4% обрали планшет, 34% телефон, 43% стаціонарний комп'ютер, 19% ноутбук (рис. 2.15).

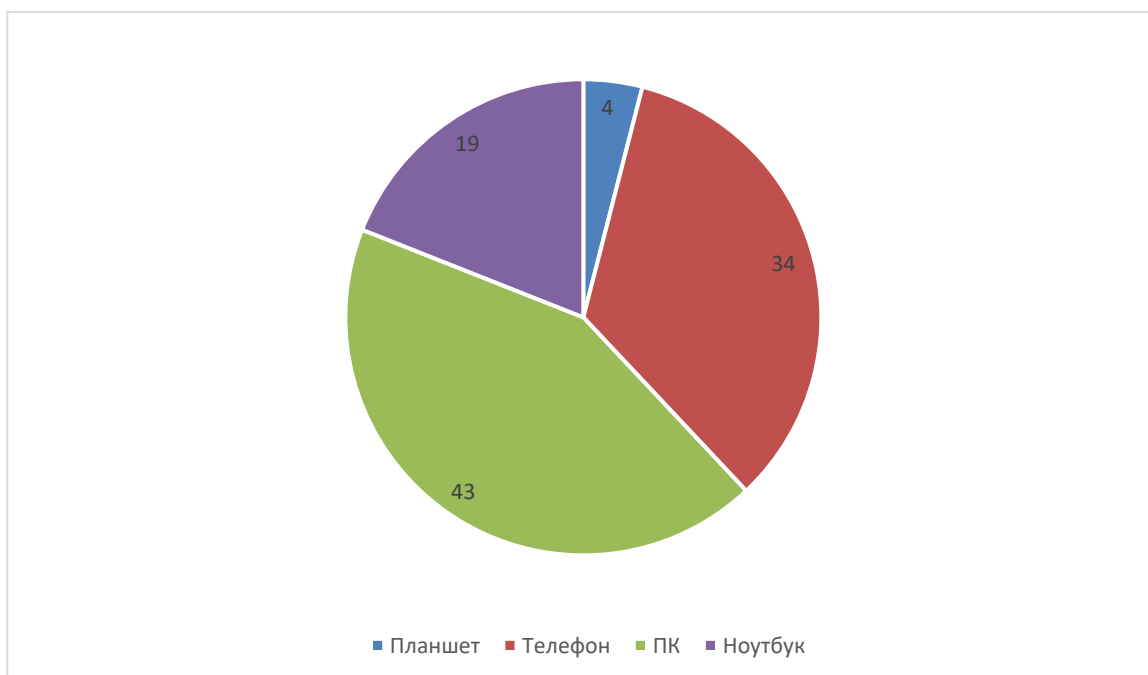

Рис.2.15. Результати відповідей на 7 запитання

На запитання №8 «Чи виникали у вас труднощі з технічними аспектами дистанційного навчання?» 43% відповіли «Ні» та 57% «Так» (рис. 2.16).

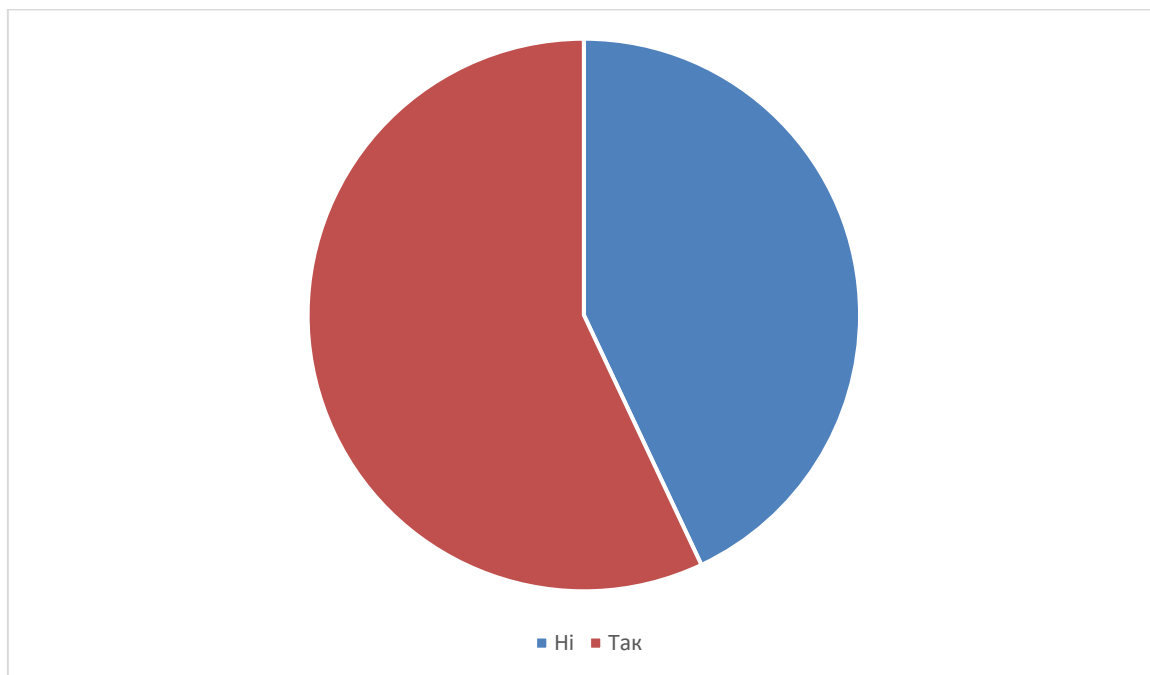

Рис.2.16. Результати відповідей на 8 запитання

Отже, спираючись на результати нашого опитування, що має на меті ретельно дослідити проблеми та знайти ефективні стратегії для покращення процесу дистанційного навчання для дітей з РАС ми можемо побачити, що не усі респонденти можуть поставити високу оцінку наявному рівню дистанційного навчання дітей з РАС.

Багато з респондетів-батьків просто не можуть організувати відповідне середовище для повноцінного дистанційного інклюзивного навчання. Важливо також і вчителям враховувати індивідуальні потреби кожного учня та адаптувати підходи відповідно.

2.2. Технологія навчання дітей з розладами аутичного спектру в умовах дистанційного навчання

Освітня технологія – це використання технологічних засобів і методів у

навчальному процесі з метою поліпшення якості освіти та підвищення ефективності навчання. Це охоплює використання різноманітних технічних засобів, програмного забезпечення, електронних ресурсів та онлайн-платформ для навчання, сприяння студентському активному навчанню, індивідуалізації процесу навчання, а також полегшення доступу до освіти для всіх шарів суспільства.

Технології навчання дітей з розладами аутичного спектру (РАС) є важливою галуззю розвитку освітніх методик для цієї особливої групи дітей. Оскільки аутичний спектр включає різноманітність розладів, від легших до більш важких форм, і кожна дитина має свої унікальні потреби та можливості, індивідуальний підхід є ключовим.

Важливо зазначити, що ефективність будь-якої технології залежить від індивідуальних особливостей кожної дитини з РАС, тому важливо використовувати підходи, які враховують їхні потреби та можливості. Освітні технології можуть змінювати традиційні методи навчання, створюючи нові можливості для студентів і педагогів, а також сприяючи розвитку критичного мислення, творчості та інших важливих навичок учнів.

Розробка технології навчання дітей з розладами аутичного спектру (РАС) при дистанційному навчанні вимагає комплексного підходу та врахування особливостей цільової аудиторії.

Мета технології: створення інклюзивної та ефективної технології дистанційного навчання для дітей з розладами аутичного спектру, спрямованої на глибокий розвиток їхніх освітніх, соціальних та комунікаційних навичок в умовах дистанційного навчання.

Цілі технології:

- Підвищення доступності навчання: Забезпечення можливості отримання якісної освіти для дітей з РАС, незалежно від їхнього місця проживання.
- Індивідуалізація навчання: Створення персоналізованих навчальних програм, які враховують різноманітні рівні навчання та індивідуальні

особливості кожного учня.

- Соціальна взаємодія та комунікація: Розвиток навичок соціальної взаємодії через використання відповідних інтерактивних засобів та платформ.

- Стимулювання когнітивного розвитку: Використання мультимедійних засобів для сприяння кращому сприйняттю та розвитку когнітивних навичок учнів.

- Підтримка батьківської участі: Залучення батьків до навчального процесу та надання їм інструментів для активної підтримки навчання дитини вдома.

- Завдання технології:

- Персоналізоване навчання. Розробка системи адаптивного навчання, яка змінює завдання та матеріали відповідно до індивідуальних потреб та успішності учнів.

- Використання мультимедіа. Створення відеоуроків, віртуальних екскурсій та інших мультимедійних ресурсів для поліпшення засвоєння матеріалу.

- Сприяння соціальній взаємодії. Впровадження інструментів для віртуальної соціальної взаємодії та сприяння спілкуванню між учнями та вчителями.

- Моніторинг та оцінювання. Розробка системи моніторингу прогресу учнів та об'єктивного оцінювання їхніх досягнень.

- Підтримка батьків. Розробка інформаційних ресурсів для батьків та проведення онлайн-консультацій для підтримки вдома.

Запропонована нами технологія дистанційного навчання для дітей з розладами аутичного спектру складається з таких ключових напрямів, як:

1. Індивідуалізація навчання:

Опис: Персоналізація навчання враховуючи індивідуальні потреби та рівень розвитку кожної дитини з РАС.

Методи:

- Розробка персоналізованих навчальних планів, адаптованих до

конкретних потреб кожного учня.

- Використання адаптивних навчальних платформ для індивідуалізації завдань та матеріалів.

2. Використання мультимедіа та інтерактивних ресурсів:

Опис: Застосування візуальних та аудіальних засобів для полегшення сприйняття інформації та збагачення навчального процесу.

Методи:

- Створення відеоуроків, віртуальних екскурсій, інтерактивних завдань для зрозумілішого представлення матеріалу.

3. Сприяння соціальній взаємодії:

Опис: Розвиток соціальних навичок та взаємодії через використання віртуальних інструментів та платформ.

Методи:

- Використання відеоконференцій для віртуальних зустрічей та спілкування з учителями та однокласниками.

- Розробка спеціальних завдань та ігор для підтримки соціальної взаємодії.

4. Структурованість та передбачуваність:

Опис: Забезпечення чіткої структури та передбачуваності навчання, що допомагає знизити рівень стресу та невпевненості учнів з РАС.

Методи:

- Створення розкладу та плану уроків, які передбачають чіткі вказівки та сигнали для учнів.

5. Взаємодія з батьками:

Опис: Залучення батьків до навчального процесу та надання їм засобів для підтримки навчання вдома.

Методи:

- Організація онлайн-консультацій та тренінгів для батьків.
- Розробка інформаційних ресурсів та рекомендацій для підтримки домашнього навчання.

6. Моніторинг та оцінювання прогресу:

Опис: Розробка системи моніторингу та об'єктивного оцінювання успішності учнів з РАС.

Методи:

- Визначення чітких критеріїв оцінювання та використання систем оцінювання, які враховують індивідуальні особливості учнів.
- Регулярне звітування батькам про прогрес та важливі моменти навчання.

7. Психологічна підтримка та тренування вчителів:

Опис: Забезпечення вчителям засобів для роботи з дітьми з РАС та психологічної підтримки.

Методи:

- Проведення тренінгів для вчителів з питань взаємодії з дітьми з РАС та ефективної роботи в онлайн-середовищі.
- Створення психологічних підручників та ресурсів для вчителів.

Технічна підтримка та інфраструктура:

Опис: Забезпечення надійної технічної інфраструктури та технічної підтримки для учасників навчального процесу.

Методи:

- Забезпечення дотримання високих стандартів безпеки та конфіденційності даних.
- Надання технічної підтримки для учнів та вчителів у разі технічних проблем.

Ці ключові напрямки допомагають створити ефективну технологію дистанційного навчання, яка враховує особливості та потреби дітей з РАС.

2.3. Рекомендації щодо організації дистанційного навчання дітей з РАС для батьків та вчителів

На основі проведених анкетувань та розробленої технології, ми вивели практичні рекомендації для батьків та вчителів дітей з РАС щодо дистанційного навчання.

Рекомендації для батьків дітей з РАС щодо дистанційного навчання:

1. Створіть стабільну рутину:
 - Встановіть чіткий графік для навчання, включаючи час для перерв, відпочинку та ігор. Діти з РАС користуються стабільністю та прогнозованістю, тому регулярна рутинна структура може бути корисною.
2. Створіть комфортне робоче середовище:
 - Забезпечте тихе та комфортне робоче місце для дитини. Враховуйте її індивідуальні потреби, такі як чутливість до світла, звуку чи текстур.
3. Використовуйте візуальні допоміжні засоби:
 - Використовуйте графіки, схеми та інші візуальні допоміжні засоби для покращення розуміння завдань та графіку дня. Це може полегшити орієнтацію та зменшити стрес.
4. Забезпечте час для перерв:
 - Розподіляйте навчальні завдання на коротші частини та вставляйте періоди відпочинку. Діти з РАС можуть втомлюватися швидше, тому важливо враховувати їх потреби відпочинку.
5. Залучайте вчителів та спеціалістів:
 - Взаємодійте з учителями та спеціалістами, щоб отримувати конкретні поради та рекомендації для дистанційного навчання вашої дитини. За потреби, вимагайте створення індивідуального навчального плану.
6. Використовуйте технології для сприяння навчанню:
 - Використовуйте навчальні програми, додатки та інші технологічні інструменти, які можуть бути корисними для навчання дітей з РАС. Зверніть увагу на програми з візуальними підказками та інтерактивні завдання.

7. Створіть можливості для соціального зв'язку:

- Підтримуйте віртуальні можливості для спілкування з однокласниками та іншими дітьми. Це може сприяти соціальній взаємодії, яка може бути важливою для дітей з РАС.

8. Спостерігайте за індивідуальними потребами:

- Будьте уважними до реакцій та сигналів вашої дитини. Якщо ви помічаєте стрес або втомленість, розгляньте можливість внесення змін у розклад чи завдання.

Загальна ідея полягає в тому, щоб створити індивідуальний та приємний досвід дистанційного навчання для дитини з РАС, враховуючи її унікальні потреби та особливості.

Рекомендації для вчителів дітей з РАС щодо дистанційного навчання:

1. Індивідуалізуйте підходи:

- Враховуйте індивідуальні особливості кожної дитини з РАС. Спробуйте адаптувати викладання, враховуючи їхні сприйняття та потреби.

2. Створюйте структуровані уроки:

- Постійно дотримуйтеся структурованого розкладу та плану уроків. Діти з РАС зазвичай користуються прогнозованістю та регулярністю.

3. Використовуйте візуальні засоби:

- Використовуйте графіки, схеми, діаграми та інші візуальні засоби для пояснення матеріалу. Це може полегшити розуміння та зменшити стрес.

4. Надавайте конкретні інструкції:

- Надавайте чіткі та конкретні інструкції для завдань. Уникайте неоднозначності та вказуйте точний порядок виконання завдань.

5. Забезпечуйте час для адаптації:

- Дайте дитині додатковий час для адаптації до нового формату навчання. Зміни можуть викликати стрес, і деяким дітям з РАС потрібен час для адаптації.

6. Створіть паузи та перерви:

- Враховуйте, що діти з РАС можуть втомлюватися від довгих

періодів віддаленого навчання. Розподіліть матеріал на коротші сесії з періодами відпочинку.

7. Враховуйте чутливість до звуку та світла:

- Звертайте увагу на особливості чутливості дітей з РАС до звуку та світла. Зменшення відволікаючих факторів може полегшити їхнє зосередження.

8. Спілкуйтеся з батьками:

- Забезпечте відкритий зв'язок із батьками дітей з РАС. Регулярні обговорення та обмін інформацією можуть допомогти зрозуміти потреби дитини та забезпечити оптимальну підтримку.

9. Враховуйте можливості для соціального зв'язку:

- Створюйте можливості для віртуального спілкування та спільних активностей між дітьми. Це може сприяти соціальній взаємодії та сприяти їхньому розвитку.

10. Підтримуйте індивідуальні навчальні плани:

- Якщо у дитини є індивідуальний навчальний план, стежте за його виконанням та надавайте відповідну підтримку.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило зробити такі висновки:

1. При вивченні теоретичних основ дистанційного навчання дітей з РАС, нами було виявлено, що розлади аутичного спектру (РАС) – це група розладів нейророзвитку, які включають в себе різні ступені важкості і симптоми. Дитина з РАС може виявляти різні особливості і потреби, індивідуальні для кожного випадку. Важливо розуміти, що кожна дитина з РАС унікальна і вимагає індивідуального підходу до підтримки та догляду.

Причини та фактори ризику розладів аутичного спектру (РАС) досліджуються, і їх точна природа ще не повністю зрозуміла. Однак вчені виявили кілька можливих факторів, які можуть грати роль у розвитку РАС: генетичні фактори, фактори навколишнього середовища, медичні стани батьків або дитини в пренатальному періоді, нейророзвиток дитини. Важливо відзначити, що ці фактори можуть взаємодіяти між собою, і розвиток РАС є складним процесом.

Дистанційне навчання може бути викликом для дітей з розладами аутичного спектру (РАС), оскільки ці діти можуть мати особливі потреби та виклики у відносинах з оточуючим середовищем:

- Сенсорні особливості. Деякі діти з РАС можуть бути гіперчутливими до звуків, світла, або дотику. Важливо враховувати ці особливості при виборі аудіо- та відеоматеріалів, а також при організації простору для навчання.
- Рутини і стабільність. Діти з РАС часто користуються рутинами та стабільністю для зручності і відчуття безпеки. Переходження до дистанційного навчання може порушити їхній звичний розклад, тому важливо намагатися створити структурований графік для них.
- Специфічний спосіб сприймання інформації. Багато дітей з РАС володіють візуальним способом мислення. Використовуйте зображення, схеми та інші візуальні засоби для допомоги в їхньому розумінні матеріалу.

- Комунікація. Деякі діти з РАС можуть мати труднощі з мовленням або сприйняттям несловесних сигналів. Забезпечте засоби альтернативної комунікації, такі як графічні символи, підтримуючі технології або інші засоби для полегшення спілкування.

- Індивідуальний підхід. Кожен ребенок з РАС унікальний, тому важливо враховувати його індивідуальні потреби та можливості. Працюйте з батьками та іншими фахівцями, щоб розробити індивідуальні плани для дистанційного навчання.

- Підтримка батьків. Оскільки багато дистанційних форматів навчання включають батьків у процес, важливо забезпечити їх підтримку. Надайте матеріали, інструкції та підказки для батьків, які допоможуть їм ефективно взаємодіяти з дитиною під час навчання вдома.

2. Забезпечення підтримки та індивідуального підходу може значно полегшити процес дистанційного навчання для дітей з РАС. Важливо пам'ятати, що це може вимагати співпраці з батьками, фахівцями з області освіти та іншими сторонами, щоб забезпечити оптимальні умови для навчання цих дітей.

Щоб дізнатися основні потреби та проблеми фокус-групи дітей, нами було проведено два опитування: для вчителів та для батьків дітей з РАС. Нами було виявлено, що не усі респонденти можуть поставити високу оцінку наявному рівню дистанційного навчання дітей з РАС.

Багато з респондетів-батьків просто не можуть організувати відповідне середовище для повноцінного дистанційного інклюзивного навчання. Важливо також і вчителям враховувати наявні проблеми та адаптувати підходи відповідно до індивідуальні потреби кожного учня.

3. Для покращення якісного показника дистанційного навчання дітей з РАС нами була розроблена опорна технологія, що включає теоретичні та практичні заняття як для батьків і дітей з РАС, так і для вчителів, щодо підвищення компетентності використання усіх можливих технічних та методичних засобів при впровадженні дистанційного навчання.

4. На основі даної технології нами були розроблені рекомендації для

батьків та вчителів дітей з РАС для успішного її використання під час дистанційного навчання.

Таким чином, практичне впровадження технології та постійне дотримання наданих рекомендацій дозволить покращити дистанційне навчання для дітей з РАС, їх батьків та вчителів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андруник В. А., Шестакевич Т. В., Пасічник В. В., Кунанець Н. Е. Інформаційні технології навчання учнів з аутизмом. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Інформаційні системи та мережі*. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2018. № 901. С. 76-88.
2. Борисенко О. М. Проблеми дитячого аутизму та психолого-педагогічні шляхи їх вирішення. *Науковий вісник Львівського національного університету внутрішніх справ*. 2015. № 1. С. 3-12.
3. Бочелюк В. Й., Панов М. С. Особливості організації психокорекційної роботи заутичними дітьми: зарубіжний досвід. *Вісник ХНПУ імені Г. С. Сковороди. Психологія*. 2021. Випуск 65. С. 235-250.
4. Бочелюк В. Й., Панов М. С., Позднякова О. Л. Особливості психологічної допомоги сім'ям, які виховують дітей раннього віку з аутизмом. *Перспективи та інновації науки. Серія: Педагогіка. Психологія. Медицина*. 2022. № 6(11). С. 389-401.
5. Бочелюк В. Й., Панов М. С., Турубарова А. В. Психокорекція аутизму в Україні. *Перспективи та інновації науки*. 2021. № 4(4). С. 318-329.
6. Галах Т. В. Діагностика і корекція дітей з раннім дитячим аутизмом. Нетішин, 2016. 49 с.
7. Гладун Т. О. Розвиток соціальної компетентності батьків, які виховують дитину з розладами спектру аутизму: можливості кіномистецтва. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки*. 2018. №1. С. 56-62.
8. Дідух-Романенко С. Аутизм і дистанційне навчання: недоліки і переваги, лайфхаки і прорахунки. Досвід весни 2020 року. URL: <https://naurok.com.ua/post/autizm-i-distanciune-navchannya-nedoliki-i-perevagi-layfhaki-i-prorahunki-dosvid-vesni-2020-roku> (Дата звернення: 15.09.2022)
9. Дефектологічний словник: навчальний посібник / за редакцією

В. І. Бондаря, В. М. Синьова. Київ: «МП Леся», 2011. 528 с.

10. Допомога та підтримка дітям з порушеннями інтелектуального розвитку в умовах воєнного стану в країні. Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка Національної академії педагогічних наук URL: <https://ispukr.org.ua/?p=8705#.Y3OUbHZVxPb> (Дата звернення: 15.09.2022)

11. Дослідження якості організації освітнього процесу в умовах війни у 2022/2023 навчальному році. URL: <https://sqe.gov.ua/wpcontent/uploads/2023/04/yakist-osvity-v-umovah-viynu-web-3.pdf> (Дата звернення: 15.09.2022)

12. Дубровинський Г. Р. Діти війни: дослідження явища психотравми під час військової агресії в Україні. *Український психологічний журнал*. 2016. № 1. С. 16-26.

13. Душка А.Л. Особливості виховання дитини з РДА у домашніх умовах. *Міжнародний науковий форум: соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент*. 2013. № 14. С.169-178.

14. Закон України: Про освіту. ВВР. 2017. № 38-39. ст.380. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (Дата звернення: 15.09.2022)

15. Колупаєва А. А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи: монографія. Київ: Самміт-Книга, 2009. 132 с.

16. Конвенція з подолання дискримінації в освіті. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_174#Text (Дата звернення: 15.09.2022)

17. Конвенція про права дитини. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text (Дата звернення: 15.09.2022)

18. Конвенція про права осіб з інвалідністю. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71#Text (Дата звернення: 15.09.2022)

19. Конституція України. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/constitution> (Дата звернення: 15.09.2022)

20. Кордонець В. В., Назаренко М. М. Система комплексного впливу на корекційну роботу для дітей раннього віку із розладами аутистичного спектру. *Науковий часопис. Корекційна педагогіка*. 2019. Випуск 38. С. 99-105.

21. Корня П. Використання цифрових технологій для розвитку дітей з аутизмом. *Збірник наукових праць. Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка*. 2023. № 39 (1). С. 94-101.
22. Линник А. Розвиток мовлення дітей з РАС в умовах воєнного стан. *Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції 18 жовтня 2012 року*. Київ, 2012. С. 27-30.
23. Марценковський І. А. Соціальна та медична допомога хворим на аутизм у дорослому віці. *Здоров'я України. Темат. номер: Неврологія. Психіатрія. Психотерапія: мед. газета*. Київ, 2013. №3. С. 42-43.
24. Методичні рекомендації щодо організації навчання осіб з особливими освітніми потребами. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/metodichni-rekomendaciyi-shodo-organizaciyi-navchannya-osib-z-osoblivimi-osvitnimi-potrebami-list-mon> (Дата звернення: 15.09.2022)
25. Мойсеєнко І. М. Теоретичні підходи до дослідження ознак аутизму в Україні. *Інноваційна педагогіка*. 2019. Т. 1. Випуск 10. С. 58-62.
26. Наказ Міністерства освіти і науки України від 01 жовтня 2010 р. № 912 «Про затвердження концепції розвитку інклюзивного навчання». URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-kontseptsii-rozvitku-inklyuzivnogo-navchannya> (Дата звернення: 15.09.2022)
27. Освіта України в умовах воєнного стану. Інноваційна та проектна діяльність: Науково-методичний збірник/ за загальною ред. С. М. Шкарлета. Київ-Чернівці «Букрек», 2022. 140 с.
28. Островська К. О. Аутизм: проблеми психологічної допомоги. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2009. 114 с.
29. Островська К. О. Засади комплексної психолого-педагогічної допомоги дітям з аутизмом: моногр. Львів: Тріада плюс, 2012. 520 с.
30. Островська К.О., Качмарик Х.В., Дробіт Л.Р. Основи діагностики дітей з розладами аутистичного спектра. Навчальний посібник, 2017. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка. 124 с.
31. Островська К.О. Концепція розвитку неперервної педагогічної

освіти. *Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Індивідуальний супровід дітей з особливими потребами: роль НРЦ у процесі інклюзивної освіти»* (м. Львів, 29–30 вересня 2016 р.). Львів: Тріада плюс, 2016. С. 5-10

32. Островська К.О. Основи психолого-педагогічної та медичної діагностики дітей із спектром аутистичних порушень. Навчальний посібник. Львів: Тріада плюс, 2015. 228 с.

33. Островська К.О., Рибак Ю.В., Мельник У.Р. та ін. Соціальний супровід дітей з аутизмом під час навчання. Львів: Тріада плюс, 2009. 188 с.

34. Островська К.О., Химко М.Б., Кудрявцева Ю. Особливості реабілітації дітей з аутизмом та їх родин. Львів: Тріада плюс, 2007. 160 с.

35. Островська К.О., Химко М.Б. Проблеми психологічної діагностики аутичних дітей. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2006. 38 с.

36. Пасевіна О.А. Можливості інклюзивного навчання дітей з розладами аутистичного спектру. *Молодий вчений*. 2013. № 2 (02). С. 99-104.

37. Плахтій М., Куралова Я. Психологічні та фізіологічні особливості розвитку дітей з розладами аутичного спектру. *Науковий вісник МНУ імені В. О. Сухомлинського. Психологічні науки*. 2017. № 2 (18). С. 152-157.

38. Поліщук, В., Лещук, Г. Толерантність як особистісна характеристика в умовах імплементації інклюзивної освіти. *Social Work and Education*. 2020. №7(3). С. 338-346.

39. Порошенко М.А. Інклюзивна освіта: навчальний посібник. Київ: ТОВ Агентство Україна, 2019. 300 с.

40. Пушкарьова А., Давидов П. Правове регулювання надання психолого-педагогічної допомоги дітям з аутизмом. *Сучасні тенденції розвитку освіти і науки в інтердисциплінарному контексті. Діалог культур як чинник інтеграції* / за ред. І. Зимомря, В. Ільницький, Д. Романюк, А. Сохал. Варшава, Ужгород, Херсон: Посвіт, 2019. С. 260-262.

41. Рибченко Л.К. Інклюзивне навчання дітей з аутизмом в загальноосвітній системі навчання. *Актуальні питання корекційної освіти*

(педагогічні науки). 2015. Вип. V. С. 261-270.

42. Синьов В.М. Особливості умови соціалізації дітей з аутистичними порушеннями. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія: зб. наук. праць*. Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2012. № 21. С. 251-256.

43. Скрипник Т.В. Комплексна програма розвитку дітей з аутизмом (на допомогу фахівцям): науково-методичний посібник. Київ: Видавництво «Фенікс», 2010. 59 с.

44. Скрипник Т.В. Освіта дітей з аутизмом: від міфу до реальності: навчально-наочний посібник. Київ: Гнозіс, 2014. 26 с.

45. Скрипник Т.В. Феноменологія аутизму: монографія. Київ: Фенікс, 2010. 388 с.

46. Скрипник Т.В. Як підготувати дітей з аутизмом до інклюзивної освіти. *Дошкільне виховання*. 2018. № 10. С. 6-9.

47. Суворова Л., Кравченко А. Навчання в умовах війни як проживання травматичного досвіду людьми з РАС. *Соціально-гуманітарні студії: інновації, виклики та перспективи: матеріали I Міжнародної наукової конференції* (м. Житомир 27-28 квітня 2023 р.). Житомир, Житомирська політехніка, 2023. С. 323-326.

48. Сухіна І.В., Скрипник Т.В., Риндер, І.Д. Психологічна модель раннього втручання для дітей з аутизмом. Київ-Чернівці: Букрек, 2017. 192 с.

49. Танасієнко О.В. Аутизм, сім'я, суспільство: роздуми напередодні одного благодійного проекту. *Сімейна політика в Україні: проблеми і перспективи розвитку: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції* (м. Київ, 04 квітня 2018 р.). Київ, 2018. С. 166-167.

50. Тарасун В.В. Аутологія. Монографія. Київ: «МП Леся», 2014. 580 с.

51. Тарасун В.В. Аутологія: теорія і практика. Київ: «Вадес», 2018. 590 с.

52. Тарасун В.В., Куценко Т.О., Скрипник Т.В. та ін. Комплексна програма розвитку дітей дошкільного віку з аутизмом «Розквіт». Київ: [б.в.],

2013. 234 с.

53. Фінгерман О. Загальні особливості історичного становлення поняття «аутизм». *Актуальні питання сучасної психології* (м. Дніпро, 22-23 вересня 2017 р.). Дніпро, 2017. С. 98-102.

54. Хворова Г. М. Комплексна психолого-педагогічна технологія корекції розвитку активності дитини з аутизмом: автореф. дис. канд. пед. наук. Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2010. 22 с.

55. Чабан О. Аутизм під час війни – не вирок. Рішення є завжди. URL: <https://voices.org.ua/news/autyzm-pid-chas-viyny-ne-vyrok-rishennia-ie-zavzhdy/> (Дата звернення: 15.09.2022)

56. Шульженко Д.І. Аутизм – не вирок. Львів: Кальварія, 2010. 122 с.

57. Шульженко Д.І. Формування готовності дітей з аутистичним спектром порушень до навчання у школі. *Корекційна педагогіка. Вісник української асоціації корекційних педагогів*. 2008. № 1. С. 9-15.

58. 5 міфів про аутизм. МОЗ України. URL: <https://moz.gov.ua/article/health/5-mifiv-pro-autizm> (Дата звернення: 5.08.2023).

59. Hume K., Waters V., Dees B., Rentschler L., Sam A., Steinbrenner J., Kennedy T., Tomaszewski B., Reszka S., Perkins Y., Nowell S., Bossen B. Resources for Autistic Individuals and their Families Impacted by War and Displacement. Chapel Hill, NC: School of Education, Frank Porter Graham Child Development Institute, and Allied Health of the University of North Carolina at Chapel Hill, 2022. 62 p.

60. Loboda V. Cognitive presence and effect of immersion in virtual learning environment. *Universal Journal of Education Research: Horizon Research Publishing Corporation*. 2016. Vol. 4. № 11. URL: http://www.hrpub.org/journals/jour_info.php?id=95 (Дата звернення: 15.09.2022)

61. Steinbrenner J. R., Hume K., Odom S. L., Morin K. L., Nowell S. W., Tomaszewski B., Szendrey Yücesoy-Özkan S., Savage M. N. Evidence-based practices for children, youth, and young adults with Autism. The University of North Carolina at Chapel Hill, Frank Porter Graham Child Development Institute, National Clearinghouse on Autism Evidence and Practice Review Team, 2020. 143 p.

ДОДАТКИ

Додаток А

Анкета для батьків

Загальна інформація:

Ім'я та прізвище дитини: _____

Вік дитини: _____

Клас: _____

Ваше ім'я: _____

Контактний номер телефону/електронна пошта: _____

Сприйняття дистанційного навчання:

Як ви оцінюєте загальний досвід дистанційного навчання для вашої дитини? (Відмінно, добре, задовільно, погано)

Які аспекти дистанційного навчання вам або вашій дитині подобаються найбільше?

Які труднощі ваша дитина може зазнавати під час дистанційного навчання? _____

Зв'язок із вчителями:

Як ви оцінюєте комунікацію вчителів з вами під час дистанційного навчання? (Відмінно, добре, задовільно, погано)

Чи задоволені ви рівнем інформації, яку ви отримуєте від вчителів про навчальний процес? (Так, ні)

Які засоби комунікації ви вважаєте найбільш ефективними для спілкування з вчителями?

Технічні аспекти:

Які технічні засоби ви використовуєте для дистанційного навчання?

Чи є які-небудь проблеми або обмеження у використанні технічних засобів?

Загальний висновок:

Які зміни чи покращення ви б хотіли бачити у системі дистанційного навчання?

Є щось ще, що ви хочете додати або висловити щодо дистанційного навчання для вашої дитини?

Додаток Б

Анкета для вчителів

Загальна інформація:

Ваше ім'я: _____

Предмет/клас, в якому ви викладаєте: _____

Ваше спостереження щодо дистанційного навчання:

Співпраця з батьками:

Як ви оцінюєте рівень співпраці з батьками під час дистанційного навчання? (Відмінно, добре, задовільно, погано)

Які канали зв'язку ви використовуєте для спілкування з батьками?

Які виклики ви спостерігаєте в співпраці з батьками на відстані?

Навчальний процес:

Як ви оцінюєте рівень засвоєння матеріалу учнями під час дистанційного навчання? (Відмінно, добре, задовільно, погано)

Які методи ви використовуєте для збереження уваги учнів під час віддалених уроків?

Які труднощі можуть виникати учням під час дистанційного навчання, на ваш погляд?

Технічні аспекти:

Які технічні засоби ви використовуєте для проведення уроків?

Чи виникали у вас труднощі з технічними аспектами дистанційного навчання? (Так, ні)

Загальний висновок:

Які позитивні аспекти ви б відзначили в дистанційному навчанні?

Є щось, що ви б хотіли б змінити або покращити в системі дистанційного навчання?

Декларація академічної доброчесності здобувача ступеня вищої освіти ЗНУ

Я Лі Людмила Вікторівна, студентка 2 курсу, форми навчання заочної, факультету соціальної педагогіки та психології, спеціальність 013 – Початкова освіта, адреса електронної пошти lisslydmila@gmail.com,

- підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Технологія навчання дітей з розладами аутичного спектру в умовах дистанційного навчання» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлений/ознайомлена;

- заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

- згоден/згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою інтернет-системи, а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

Дата _____ Підпис ПІБ (студент) Л. В. Лі

Дата _____ Підпис ПІБ (науковий керівник) О. В. Гузенко